

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

ใบรับรองปัญหาพิเศษปริญญาตรี

ภาควิชาพืชสวน

เรื่อง

การศึกษาและรวบรวมพันธุ์กล้วย 25 สายพันธุ์

(A Study and Compiltion on 25 Species of Banana)

โดย

นางสาว มยุรีย์ วาหะมงคล

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

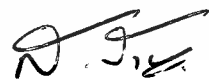
 (ผศ.)

(ผศ. ชราธร เจียวบำแสง)

อาจารย์ที่ปรึกษา

วันที่ ๒๐ เดือน ๓๓๑ พ.ศ. ๒๕๔๒

ภาควิชารับรองแล้ว

(ผศ.ดร.สมชาย กล้าหาญ)

หัวหน้าภาควิชาพืชสวน

วันที่ ๒๕ เดือน ๓๓๑ พ.ศ. ๒๕๔๒

เลขหมึก.....
เลขทะเบียน 35905
วัน, เดือน, ปี 2.7 ค.ย. 2543

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

การศึกษาและรวบรวมพันธุ์กล้วย 25 สายพันธุ์

(A Study and Compiltion on 25 Species of Banana)

โดย

นางสาวมยุรีย์ วาหะมงคล

เสนอ

ภาควิชาพืชสวน คณะเทคโนโลยีการเกษตร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (เกษตรศาสตร์)

พ.ศ. 2542

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำนิยม

ปัญหาพิเศษฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี โดยความอนุเคราะห์จากคณาจารย์และบุคคลต่าง ๆ ที่ได้ให้คำปรึกษาและแนะนำมาโดยตลอด และโดยเฉพาะอย่างยิ่งของกราบขอบพระคุณ ท่านอาจารย์ ธรธร เขียวขำแสง ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ได้ให้กำลังใจและทุนทรัพย์ต่าง ๆ ในการศึกษา และทำปัญหาพิเศษฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

นางสาวมยุรี วาหะมงคล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชื่อเรื่อง การศึกษาและรวบรวมพันธุ์กล้วย 25 สายพันธุ์
(A Study and Compiltion on 25 Species of Banana)

โดย นางสาวบุรียี วาหะมงคล

สาขาวิชา เทคโนโลยีการผลิตพืช

ภาควิชา พืชสวน

คณะ เทคโนโลยีการเกษตร

อาจารย์ที่ปรึกษา ผศ. ธรราช เขียวจำแสง

บทคัดย่อ

จากการศึกษาและรวบรวมพันธุ์กล้วยพบว่ากล้วยจัดอยู่ในวงศ์ Musaceae ลักษณะ ลำต้น ใบ และสี จะแตกต่างกันออกไปตามสายพันธุ์ ชื่อสายพันธุ์กล้วยแต่ละชื่อแตกต่างกันออกไปตามแต่ละท้องถิ่น ซึ่งกล้วยที่ทำการศึกษาและรวบรวมมี 25 สายพันธุ์ คือกล้วยปลูกหรือกล้วยกินได้ และกล้วยประดับ ได้แก่ กล้วยหอมเขียว, กล้วยนาก, กล้วยครั่ง, กล้วยกล้วย, กล้วยหักมุก กล้วยตึบ, กล้วยนมหมี, กล้วยน้ำว้ากาบขาว, กล้วยน้ำว้าเตี้ย, กล้วยเพชรส, กล้วยตานี, กล้วยไข่แท้, กล้วยไข่พระตะบอง, กล้วยหอมแกรนด์เนน, กล้วยน้ำว้าแดง, กล้วยน้ำว้ากาบเขียว, กล้วยบัวสีส้ม, กล้วยบัวสีชมพู, กล้วยผา, กล้วยนวล, กล้วยร้อยหวี, กล้วยสีแดง, กล้วยพัด, กล้วยเสื่อพราน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Title : A Study and Compiltion on 25 Species of Banana
By : Miss Mayuree Vahamongkol
Moajor : Plant Production Technology
Department : Horticultur
Faculty : Agricultural Technology
Adviser : Mr. Dharatorn Kheawkhamsaent

ABSTRACT

ACCORDING TO STUDY OF BANANA, BANANA IS IN MUSACEAE FAMILY THAI ITS FEATURES SUCH AS BODY, LEAFM FRUIT AND COLOR DIFFERENT FROM ONE ANOTHER OF ITS KIND AND ALSO ITS NAME. THE BANANA STUDIED HAVE 25 TYPES WHICH ARE PLANTING BANANA OR CONSUMED BANANA AND DECORATING BANANA SUCH AS HOM-KIEW, NAK, KRANG, HAK-MUK TEEB, NOM-MEE, NAM-WA-KARBKAO, NAM-WA-TIA, TEPPAROT, TA-NEE KHAI-TAE, KHAIPRATABONG, HOM-THONG, HOM-KRAN-NEW, NAM-WA-DONG NAM-WA-KARBKIEW, BUA-SI-SOM, BUA-CHOMPU, PA, NUAN, ROI-HWEE, SI-DAENG, PAT, SUE-PRAN

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

	หน้า
สารบัญภาพ	(ก)
คำนำ	
วัตถุประสงค์	
ตรวจเอกสาร	1
อุปกรณ์และวิธีการ	36
ผลการศึกษา	37
พันธุ์กล้วยหอมเขียว	37
พันธุ์กล้วยนาก	38
พันธุ์กล้วยครั่ง	39
พันธุ์กล้วยกล้าย	40
พันธุ์กล้วยหักมุก	42
พันธุ์กล้วยตีบ	43
พันธุ์กล้วยนมหมี่	44
พันธุ์กล้วยน้ำว้ากาบขาว	45
พันธุ์กล้วยน้ำว้าเตี้ย	46
พันธุ์กล้วยเทพรส	47
พันธุ์กล้วยตานี	48
พันธุ์กล้วยไข่แท้	49
พันธุ์กล้วยไข่พระตะบอง	50
พันธุ์กล้วยหอมทอง	51
พันธุ์กล้วยหอมแกรนด์เนน	53
พันธุ์กล้วยน้ำว้าดง	54
พันธุ์กล้วยน้ำว้ากาบเขียว	55
พันธุ์กล้วยบัวสีชมพู	56
พันธุ์กล้วยบัวสีส้ม	58
พันธุ์กล้วยผา	59
พันธุ์กล้วยนวล	60

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
พันธุก๊วยร้อยหวิ	61
พันธุก๊วยสี่แดง	62
พันธุก๊วยพัค	63
พันธุก๊วยเสื่อพราน	64
สรุปผลและวิจารณ์ผลการศึกษา	65
เอกสารอ้างอิง	66

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 แสดงลักษณะของเครื่องถ้วยหอมเขียว	37
2 แสดงลักษณะของเครื่องถ้วยดินกัลยนาถ	38
3 แสดงลักษณะของเครื่องถ้วยปติกัลยครั้ง	39
4 แสดงลักษณะของเครื่องถ้วยดินกัลยกล้าย	41
5 แสดงลักษณะของเครื่องถ้วยเครื่องถ้วยกล้าย	41
6 แสดงลักษณะของเครื่องถ้วยเครื่องถ้วยหักมุก	42
7 แสดงลักษณะของเครื่องถ้วยเครื่องถ้วยตีบ	43
8 แสดงลักษณะของเครื่องถ้วยเครื่องถ้วยนมหมี่	44
9 แสดงลักษณะของเครื่องถ้วยเครื่องถ้วยน้ำว่ากาบขาว	45
10 แสดงลักษณะของเครื่องถ้วยเครื่องถ้วยน้ำว่าเตี้ยเมื่อออกมาจากปติใหม่ ๆ	46
11 แสดงลักษณะของเครื่องถ้วยเทพรส	47
12 แสดงลักษณะของเครื่องถ้วยตานี	48
13 แสดงลักษณะของดินกัลยไข่แท้	49
14 แสดงลักษณะของเครื่องถ้วยไข่พระตะบอง	50
15 แสดงลักษณะของปติกัลยหอมทอง	52
16 แสดงลักษณะของเครื่องถ้วยหอมทอง	52
17 แสดงลักษณะของดินกัลยหอมแกรนด์เนน	53
18 แสดงลักษณะของเครื่องถ้วยน้ำว่าดง	54
19 แสดงลักษณะของเครื่องถ้วยน้ำว่ากาบเขียว	55
20 แสดงลักษณะของปติกัลยบัวสีชมพู	57
21 แสดงลักษณะของปติกัลยบัวสีชมพู	57
22 แสดงลักษณะของดินกัลยบัวสีส้ม	58
23 แสดงลักษณะของดินกัลยผา	59
24 แสดงลักษณะของกัลยนวนล	60
25 แสดงลักษณะของเครื่องถ้วยร้อยหวี	61
26 แสดงลักษณะของเครื่องถ้วยแดง	62
27 แสดงลักษณะของดินกัลยพัด	63
28 แสดงลักษณะของดินกัลยเสื่อพราน	64

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำนำ

กล้วยจัดอยู่ใน Family Musaceae ใน order Scitamineaceae กล้วยที่ปลูกอยู่ในปัจจุบัน ตามหลักฐานปรากฏว่ามีถิ่นกำเนิดดั้งเดิมอยู่ในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งในประเทศไทยจะพบกล้วยป่าและกล้วยปลูกพื้นเมืองขึ้นอยู่ทั่วไป ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่เป็นแหล่งกำเนิดของกล้วยโดยเฉพาะกล้วยป่า *Musa Acuminata* และกล้วยปลูกที่กลายพันธุ์มาจาก *Musa Acuminata* แต่กล้วยตานีเป็นกล้วยชนิด *Musa Bulbisiانا* สันนิษฐานว่ามีถิ่นกำเนิดอยู่ที่แคว้นอัสสัมของอินเดีย

กล้วยเป็นผลไม้ชนิดแรกที่คนปลูกเพื่อเป็นอาหารและได้ใช้ประโยชน์จากกล้วยกันมาเป็นเวลาช้านาน ใบของกล้วยป่าใช้ห่อของหรือสกัดเอาเส้นใยที่เป็นประโยชน์ได้ส่วนผลของกล้วยที่เรานำมารับประทานเป็นพันธุ์ที่เกิดขึ้นจากการกลายพันธุ์ (Mutation) มาจากกล้วยป่าซึ่งมีรสหวานให้คนได้นำกล้วยชนิดนี้มาปลูกในบริเวณใกล้ ๆ บ้าน เพื่อจะได้ไม่ต้องเข้าไปเสาะหาในป่า

ปัจจุบันกล้วยเป็นพืชที่มีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของคนทั่วไป อาจกล่าวได้ว่ากล้วยเป็นผลไม้ที่ใช้รับประทานในวันหนึ่ง ๆ มากกว่าผลไม้ชนิดอื่น ๆ เนื่องจากสามารถใช้ประโยชน์ได้เกือบทุกส่วนของลำต้น ใบใช้ห่อของ ลำต้นใช้เลี้ยงสัตว์ และผลใช้รับประทาน ซึ่งกล้วยเป็นพืชที่มีคุณค่าทางอาหารสูง มีราคาถูก และหาซื้อได้ง่ายประกอบกับเป็นพืชที่ปลูกได้ง่ายและรวดเร็ว จึงเป็นที่นิยมปลูกกันทั่วไป ปัจจุบันกล้วยมีการส่งเสริมให้ปลูกเพื่อเป็นการค้า เช่น กล้วยหอม นอกจากจะใช้บริโภคภายในประเทศแล้วยังทำรายได้ให้แก่ประเทศปีละหลายล้านบาท ดังนั้นเราจึงควรที่จะทราบวิธีปลูกและดูแลรักษากล้วยพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้กล้วยมีผลผลิตที่ดีและเพิ่มขึ้น รวมทั้งโรคและแมลงศัตรูพืชต่าง ๆ ของกล้วยเพื่อแก้ปัญหาและป้องกันได้ นอกจากกล้วยปลูกแล้วยังมีกล้วยประดับอีกมากที่กำลังมาแรงและเป็นที่ต้องการเป็นอย่างมาก

วัตถุประสงค์และผลที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเพื่อการปลูกขยายพันธุ์
2. เพื่อศึกษารูปร่างลักษณะ ถิ่นกำเนิด การขยายพันธุ์ การดูแลรักษา ตลอดจนประโยชน์ที่ได้รับจากกล้วย
3. ศึกษากล้วยประดับที่กำลังมาแรง

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงข้อมูลและรายละเอียดต่าง ๆ ของพันธุ์กล้วยปลูกและพันธุ์กล้วยประดับเพื่อการปลูกขยายพันธุ์ ซึ่งสามารถที่จะศึกษาค้นคว้าและทดลองในขึ้นต่อ ๆ ไป หรือนำไปใช้ในอนาคต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตรวจเอกสาร

กล้วยเป็นผลไม้ชนิดแรกที่คนปลูกเพื่อเป็นอาหาร นำมาปลูกไว้รับประทานใกล้ ๆ บ้าน เพื่อจะได้ไม่ต้องเข้าไปป่ไปหามารับประทาน เพราะกล้วยพันธุ์ที่เรารับประทานกันนี้แต่แรกเริ่มคงจะกลายเป็นพันธุ์มาจากกล้วยป่า ซึ่งมีรสหวาน ต่อมาคนปลูกคงพยายามคัดเลือกและปรับปรุงพันธุ์ให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ โดยการใช้หน่อขยายพันธุ์สืบต่อมา ทั้งยังเชื่อกันว่ากล้วยที่ไม่มีเมล็ดเกิดขึ้นมานานแล้ว จากการกลายพันธุ์ดังกล่าวด้วยไม่เพียงแต่นำมารับประทาน คนในสมัยโบราณยังรู้จักใช้ประโยชน์จากกล้วยมานานแล้ว เช่น นำใบมาใช้ห่อของ และสกัดเอาเส้นใยจากกล้วยมาใช้ประโยชน์เป็นต้น

กล้วยมีถิ่นกำเนิดอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการอ้างอิงถึงกล้วยในประเทศอินเดียมาตั้งแต่ 600 ปีก่อนคริสตศักราช หรืออาจกล่าวได้ว่าเกิดก่อนสมัยพุทธกาลถึง 7 ปี และมีการกล่าวถึงการกลายพันธุ์ของกล้วยเมื่อ 2,000 ปีมาแล้ว นับว่ากล้วยเป็นพืชที่เก่าแก่ชนิดหนึ่ง ส่วนในจีนเริ่มมีการกล่าวถึงกล้วยกันเมื่อ ค.ศ. 200 หรือ พ.ศ. 743 ทางแถบเมดิเตอร์เรเนียน หรือแถบประเทศกรีก อิตาลี นั้นไม่มีการปลูกกล้วยเลยจนกระทั่ง ค.ศ. 650 หรือ ค.ศ. 1193 ในระหว่างนี้ชาวอาหรับซึ่งเดินทางมาค้าขายกับแอฟริกาได้นำกล้วยเข้าไปยังแอฟริกาด้วย ดังนั้น เมื่อราวศตวรรษที่ 15 หรือ ประมาณ พ.ศ. 1900-2000 ชาวยุโรปได้มาสำรวจค้าแดนแถบชายฝั่งแอฟริกา จึงพบว่ามีกล้วยกล้วยกันอย่างแพร่หลายแล้ว ในปี ค.ศ. 14000 หรือ พ.ศ. 1943 ชาวโปรตุเกสได้นำกล้วยไปยังหมู่เกาะคานารี และตั้งแต่นั้นมาก็เริ่มนำกล้วยไปยังซีกโลกตะวันตกตอนต้นศตวรรษที่ 16 หรือประมาณ พ.ศ. 2000 มีการนำพันธุ์กล้วยไปปลูกทางซีกโลกตะวันตก พันธุ์กล้วยที่รู้จักกันครั้งแรกในซีกโลกแถบนี้มีชื่อที่น่าจะไพเราะว่า SILK FIG SILK แปลว่า ไหม แสดงว่าจะต้องดูมีค่าและอาจจะดูสวยงามก็ได้ อีกพันธุ์หนึ่งชื่อ FRENCH PLANTAIN กล้วย 2 พันธุ์นี้เองเป็นต้นกำเนิดของการจำแนกพันธุ์กล้วยในดินแดนแถบตะวันตกต่อมา (เกสปี รัมมิงค์วส์, 2528)

ปัจจุบันกล้วยมีการเพาะปลูกอยู่ทั่วไปในแถบเส้นศูนย์สูตร ขึ้นไปทางเหนือและลงมาทางใต้ในประเทศที่มีดินฟ้า อากาศเหมาะสมแก่การปลูกกล้วย และมีผลผลิตของกล้วยเพื่อบริโภคในท้องถิ่นมีทั้งประเทศในทวีปแอฟริกา เอเชีย และหมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิก เนื่องจากกล้วยมีถิ่นกำเนิดอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (พานิชย์ ยศปัญญา, 2541)

สำหรับประเทศไทยมีการปลูกกล้วยมาช้านานแล้ว เพราะกล้วยมีถิ่นกำเนิดอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และยังเชื่อกันว่ามีกล้วยมากกว่า 13 พันธุ์ ที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทย ปัจจุบันการ

ปลูกกล้วยในประเทศไทยเรา นอกจากจะปลูกเพื่อบริโภคในประเทศแล้วยังนิยมส่งกล้วยบางชนิด เช่น กล้วยหอม ไปขายยังต่างประเทศ ซึ่งได้รับความสนใจจากต่างประเทศมาก นับได้ว่ากล้วยเป็นพืชที่เก่าแก่มาชนิดหนึ่งที่คนรู้จัก และใช้ประโยชน์มากนับหลายพันปีมาแล้ว และจะยังเป็นประโยชน์มากนับหลายพันปีมาแล้ว และยังเป็นประโยชน์ต่อคนต่อไปซึ่งนับวันอาจจะยังเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น (เบญจมาศ ศิลาชัย, 2534)

การจำแนกชนิดกล้วย

กล้วยจัดอยู่ในสกุล มิวซาซีอี (Musaceae) พืชในสกุลนี้แบ่งออกเป็น 2 เผ่า (Genera) ด้วยกันคือ

1. เผ่ากล้วยแตกกอ (Genus Musa) กล้วยในเผ่านี้มีการแตกกอ แดกหน่อ
2. เผ่ากล้วยโทน (Genus Ensete) กล้วยในเผ่านี้ไม่มีการแตกกอแต่ขึ้นไปเป็นต้นเดี่ยว ๆ มีอายุราว 2 ปี หรือมากกว่า ต้นมักตายหลังจากให้เมล็ดแล้วผลรับประทานไม่ได้ แล้วเผ่านี้ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด บางชนิดใช้เป็นอาหารแป้ง เป็นฝัก หรือเป็นเส้นใย ไม่ค่อยมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ

1. พวกอุมิวซา (Sect Eumusa) กล้วยในพวกนี้นั้นเป็นพวกที่ใหญ่และสำคัญที่สุด ประกอบด้วยกล้วยที่ใช้ในอาหารส่วนใหญ่ นอกจากนี้ก็ใช้ทำเส้นใยเกิดกระจายตัวไปตามแถบร้อนและแถบอบอุ่น

2. พวกออสเตรเลียมิวซา (Sect Australimusa) กล้วยพวกนี้มีความสำคัญทางเศรษฐกิจน้อยกว่าพวกแรกที่สำคัญก็มีกล้วยป่านมิลลา (*M. textilis*) หรือบางที่เรียกอะกาบา (*Abaca* or *Manila Hemp*) มีมากในประเทศฟิลิปปินส์ นอกจากนี้กล้วย “ไฟไอ” (*Fei*) เป็นกล้วยที่เป็นแป้งมากใช้เป็นอาหารคนแถวหมู่เกาะแปซิฟิก

3. พวกคัลลิมิวซา (Sect Cullimusa) ไม่ค่อยมีความสำคัญทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ใช้เป็นไม้ประดับ

4. พวกโรโดคลาปีส์ (Sect Rhodochlamys) ไม่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ใช้เป็นไม้ประดับเช่นกัน

การจัดแบ่งกล้วยปลูก (Classification of Banana Cultivers) เชื่อกันว่าส่วนใหญ่ของกล้วยปลูก มีกำเนิดมาจากกล้วยป่า (Wild Species) 2 ชนิด คือ มิวซาอะคิวมินาตา (*M. acuminata*) และมิวซาบัลบิเซียนา (*M. balbisiana*) ของแถบอินโดมาเลย์ (Indo-Malayan Cultigens) การจัดแบ่งกล้วยปลูกโดยถือหลักจากบรรพบุรุษทั้งสองชนิดนี้ ศาสตราจารย์ ดร.ชิมมอนด์และเซฟเฟอร์ได้ใช้

วิธีให้คะแนน (Scoring Method) ตามมาตรฐานแห่งความสัมพันธ์ที่กล้วยปลุกมีต่อบรรพบุรุษ ลักษณะต่าง ๆ 15 ลักษณะ จากบรรพบุรุษของกล้วย 2 ชนิด ที่ถ่ายทอดไปสู่ลูกผสม ได้ถูกนำมาพิจารณาแต่ละลักษณะที่สอดคล้องกันทางมิวซาอะคิวมินาตา (A) จะถูกให้คะแนนเท่ากับ 1 และแต่ละลักษณะที่สอดคล้องกับมิวซาบัลบีเซียนา (B) จะถูกให้คะแนนเท่ากับ 5 แต่ละลักษณะที่อยู่ระหว่างกลาง (Intermediate) จะถูกให้คะแนนเท่ากับ 2, 3, 4 สุดท้ายจะโน้มเอียงไปมากน้อยทางใด คะแนนที่ให้ต่ำสุดจะมี 15 คะแนน และสูงสุดจะมี 35 คะแนน เมื่อได้คะแนนแล้วรวมคะแนนทั้งหมดจำแนกเป็น

ถ้าคะแนนที่ได้ 15-23	ให้เป็น acuminata cultivarsm AA, AAA, AAA
26-46	ให้เป็น AAB
ประมาณ 49	ให้เป็น AB
59-63	ให้เป็น ABB
ประมาณ	ให้เป็น ABBB (เบญจมาศ ศิลาชัย, 2534)

กล้วยปลุก (Cultivar) นั้นนิยมขยายพันธุ์ด้วยการแยกหน่อ นอกจากอยากได้กล้วยลูกผสมก็จะต้องมีกรรมวิธีที่พิศดารเพื่อให้ได้เมล็ดมาแล้วเพาะเลี้ยงต้นอ่อนด้วยความระมัดระวัง

แม้ว่ากล้วยปลุกบางพันธุ์จะมีเมล็ดตั้งเช่นพันธุ์ในแถบประเทศทางใต้ของมหาสมุทรแปซิฟิก ชาวสวนก็ไม่ปลุกจากเมล็ดอยู่นิ่งเอง ดังนั้นกล้วยปลุกแต่ละชนิดจึงถือได้ว่าเป็นแม่พันธุ์ (Clane) เพราะแต่ละชนิดมีลักษณะเหมือนพ่อแม่ทั้งนั้น นอกเสียจากว่าในบางโอกาสซึ่งน้อยมากที่จะเกิดมีการผ่าเหล่า (Mutant) ขึ้นถ้าหากว่ากล้วยเหล่านี้เกิดขึ้นมีลักษณะดีตามต้องการก็จะขยายพันธุ์ด้วยการแยกหน่อต่อไปอีกและกลายเป็นอีกพันธุ์หนึ่ง

กล้วยแต่ละต้นเริ่มขึ้นจากการเจริญเติบโตของตาที่มีอยู่ตามโคนของต้นเก่าที่ให้ผลมาแล้วจนลำต้นถูกโค่นลง ตากล้วยก็ยังคงอยู่ที่เหง้าได้ระดับดินจนกระทั่งต้นแม่เจริญเติบโตมีใบมากก็จะสร้างอาหารจำพวกแป้ง แล้วนำอาหารนี้มาใช้ในการเจริญเติบโตของตาจากเหง้าให้กลายเป็นต้นที่สมบูรณ์ขึ้นมา ตาได้ดินจะเจริญขึ้นเรื่อย ๆ ในต้นเก่า ๆ จะมีตาเจริญเติบโตพร้อม ๆ กันหลายตา แต่ละตามีอายุต่าง ๆ กัน ตาจะขยายตัวยาวขึ้นจนแทงโผล่ขึ้นผิวดินขึ้นมาเห็นเป็นหน่อแหลมเล็ก ๆ

โคนกล้วยส่วนที่อยู่ใต้ดินจะขยายตัวโตขึ้นจนกระทั่งมีขนาดใหญ่ เรียกว่าเหง้า (Bulb) และในตอนนี้อะส่วนของที่อยู่เหนือดินก็จะโตขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งเป็นหน่อเมื่อสูงประมาณ 2-3 ฟุต หน่อกล้วยจะเริ่มคลี่ใบแคบ ๆ ออกมา เราเรียกหน่อระยะนี้ว่าหน่อใบแคบหรือหน่อใบดาบ (Sword Sucker) เมื่อใบใหม่ ๆ ขยายใหญ่ขึ้นและโคนใบหน่อบวมเต่งคือเป็นระยะที่ดีที่สุดที่จะแยกหน่อกล้วย

ออกมาจากต้นแม่เพื่อไปปลูก ส่วนหน่ออ่อนแอที่เกิดขึ้นจากกอกล้วยเก่า ๆ จะมีลำต้นเรียวเล็กใบใหญ่จะคลี่ออกตั้งแต่อายุน้อย หน่อเหล่านี้ไม่ควรใช้ปลูก

หน่อกล้วยเจริญเติบโตขึ้นตามลำดับ เริ่มจากต้นเดี่ยว ๆ จนกระทั่งออกเครือ และแตกเหง้าที่ได้ดินหรือที่ผิวดิน ในสวนกล้วยที่เก่ามาก ๆ หน่อกล้วยที่แตกออกมาตอนหลัง ๆ นั้น จะอยู่ห่างจากต้นแม่เดิมออกไปทุกทีจนกระทั่งดูไม่เป็นแถวเป็นแนวเหมือนเดิม (ธรรมศักดิ์, 2529)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

กล้วยเป็นไม้ล้มลุกขนาดใหญ่ มีอายุหลายปี อยู่ในตระกูล Musaceae เมื่อโตเต็มที่อาจจะมี ความสูง 2-9 เมตร ลำต้นที่แท้จริงเอากล้วยเกิดเป็นเหง้าอยู่ใต้ผิวดิน ส่วนลำต้นที่มองเห็นเป็นลำต้นเทียม ประกอบไปด้วยกาบใบที่อัดกันแน่น ทรงพุ่มส่วนบนของลำต้นประกอบไปด้วย ใบ และช่อดอกที่เกิดจากจุดเจริญของเหง้าภายในลำต้นเทียมจะมีมัดท่อน้ำเลี้ยงเต็ม ไปด้วยน้ำยางอยู่ตลอดทุก ส่วนของลำต้นที่มีลักษณะเป็นกรกออ่อน ๆ และมีรสฝาด

พืชในตระกูล Musaceae จัดแบ่งออกได้เป็น 2 สกุล ตามลักษณะของการแตกกอคือสกุลกล้วยโทน (Ensiaceae) จัดแบ่งออกได้เป็น 2 สกุลตามลักษณะของการแตกกอคือสกุลกล้วยโทน (Escete) ได้แก่กล้วยที่ไม่มีการแตกกอจะขึ้นเป็นต้นเดี่ยว ๆ มีอายุประมาณ 2 ปี หรือมากกว่า ผลรับประทานไม่ได้ เมื่อให้เมล็ดแล้วต้นก็จะตายไป ใช้ทำแป้งหรือเอาเส้นใย ส่วนอีกสกุลหนึ่งคือสกุลกล้วยแตกกอ (Musa) ได้แก่กล้วยที่ปลูกกันอยู่ทั่ว ๆ ไป ในปัจจุบันมีการแตกกอหรือแตกหน่อ ผลสามารถนำมาใช้เป็นอาหารและรับประทานได้ (บุเรศ, 2516)

อนุกรมวิธานได้จัดจำแนกกล้วยตามลำดับดังนี้

Class	- Monocotyledoneae
Ordes	- Zingiberales
Family	- Musaceae
Genus	- Musa
Section	- Eumusa
Species	- spp.

ราก ในระยะแรกของการเจริญเติบโตหรือในระยะต้นกล้าจะพบมีรากแก้วปรากฏอยู่ต่อมาจะเปลี่ยนเป็นรากฝอยเช่นเดียวกับรากกล้วยที่เกิดจากหน่อ เจริญแผ่ออกไปทุกทิศทางรอบ ๆ เหง้า ระยะแรกรากจะมีสีขาวและอวบ ต่อมาจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลเข้ม เส้นผ่าศูนย์กลางของรากประมาณ 5-8

มิลลิเมตร และยาวประมาณ 20-39 เซนติเมตร รากจะเกิดเป็นกลุ่ม ๆ ละ ประมาณ 4 ราก อยู่บริเวณ ผิวของลำต้นใต้ดิน ต้นกล้วยที่สมบูรณ์อาจมีจำนวนรากถึง 400 รากในหนึ่งต้น รากจะแบ่งประสานกันเป็นร่างแหอยู่ตามบริเวณผิวหน้าดินชั้น และลึกลงไปใต้ดินประมาณ 15 เซนติเมตร แต่ในบางครั้งอาจพบว่ามีรากอยู่ในระดับลึกถึง 75 เซนติเมตร ก็มีเป็นรากที่เกิดจากเหง้ากล้วยที่อยู่ลึก ๆ รากประเภทนี้พบในดินที่มีการระบายน้ำระบายอากาศดี และดินมีความอุดมสมบูรณ์สูง

ลำต้นใต้ดิน เป็นลำต้นที่แท้จริงของกล้วยหรือที่เรียกว่า “เหง้ากล้วย” มีขนาดใหญ่อาจมีเส้นผ่าศูนย์กลางถึง 30 เซนติเมตร บนเหง้าจะมีข้อและปล้องที่มีขนาดนั้นมากที่ผิวมีรอยแผลของใบที่เคยอัดแน่นเป็นเส้นรอบวงโดยรอบ เนื้อเยื่อของเหง้าเป็นส่วนสะสมของพวกแป้ง จุดเจริญของเหง้าจะเป็นรูปครึ่งวงกลมแบน ๆ เป็นจุดเริ่มของการเกิดใบ และช่อดอกตามลำดับ ในแต่ละเหง้าอาจจะมีหลายตา และอายุที่แตกต่างกัน จุดเจริญจะพัฒนาไปเป็นหน่อซึ่งใช้เป็นวัสดุขยายพันธุ์ของกล้วย กล้วยกอหนึ่งหรือเหง้ากลุ่มหนึ่งจะประกอบด้วยหน่อขนาดเล็กที่ยังไม่มีใบ หน่อใบแคบหรือหน่อแก่ หน่อ หน่อทั้งสองแบบหลังนี้เป็นหน่อที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นวัสดุปลูก นอกจากนี้จะมีต้นที่ตกเครือหรืออาจมีหน่อที่เกิดจากเหง้าที่ไม่สมบูรณ์ หรืออยู่ติดกับผิวดินเรียกว่า “หน่อใบกว้าง” ซึ่งไม่เหมาะที่จะใช้เป็นวัสดุปลูกหรือขยายพันธุ์

ลำต้นเทียม (Pseudostem) คือ ส่วนที่ยึดตัวของหน่อประกอบด้วยกาบใบที่ประกบกันแน่น ในระหว่างการเจริญเติบโตกาบใบเหล่านี้จะค่อย ๆ คลี่ออกทีละกาบ กาบแรกได้แก่ กาบในแคบ กาบใบที่สองได้แก่ กาบใบกว้าง และกาบใบที่สามได้แก่ กาบใบแก่ ริมกาบใบที่ขนานกันมาเรื่อย ๆ จะค่อย ๆ เรียวเข้าหากันที่ปลายจนปลายเป็นก้านใบที่แข็งแรงพอที่จะน้ำหนักของแผ่นใบอันใหญ่โตของกล้วยได้ ใบเล็ก ๆ ที่เกิดในตอนแรกจะตายไปและเกิดใบใหม่มาแทนเรื่อย ๆ ทำให้ใบไปรวมกันอยู่ที่ยอดบริเวณปลายลำต้นเหนือดินจึงเป็นที่รวมของก้านใบ กาบใบที่อยู่รอบ โคนกล้วยนั้นเป็นเนื้อเยื่อที่มีขนาดโต หนา และอวบไปด้วยน้ำเลี้ยง เนื่องจากใบใหม่เติบโตทยอยกันขึ้นมาเป็นลำต้นจนเบียดกันแน่นที่ใจกลางของลำต้น จึงเกิดการอัดกันทำให้ลำต้นแข็งแรง กาบใบที่เจริญยาวขึ้นมานี้จะกลายเป็นลำต้นกล้วยเทียม ที่อาจสูงถึง 12 ฟุต ได้

ใบ ใบกล้วยที่อยู่พื้นลำต้นเหนือดินขึ้นมาจะอยู่ในลักษณะตั้งฉากกับลำต้นแล้วจะค่อย ๆ ลู่ลง ใบมีลักษณะใหญ่ ยาวรี ขนาดของใบประมาณ กว้าง 70-100 เซนติเมตร และยาวประมาณ 150-400 เซนติเมตร โดยความยาวจะเป็นประมาณ 2.0-4.5 เท่าของความกว้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุ พันธุ์ และสภาพแวดล้อม ใบจะมีขนาดใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อต้นมีขนาดอายุมากขึ้น และจะมีขนาดเล็กลงอย่างเห็นได้ชัดเมื่อกล้วยเริ่มให้ช่อดอก หลังจากนั้นก็จะไม่มีใบใหม่เกิดขึ้นมาอีก เส้นใบของใบกล้วยจะ

เรียวยานกันเกือบเป็นมูมจากกับก้านใบ กล้วยที่มีความสมบูรณ์ในช่วงที่กำลังให้ช่อดอกและผลจะมี ใบประมาณ 10-15 ใบ โดยปกตินิสัยการเกิดใบจะเกิดใบใหม่ออกมาทุก ๆ 7-10 วัน เป็นการทดแทนใบเก่าที่ตายไป รวมจำนวนใบตั้งแต่เป็นหน่อ จนกระทั่งถึงช่วงก่อนเกิดช่อดอก จะเกิดมีใบทั้งหมดประมาณ 35-50 ใบในหนึ่งต้น

ช่อดอก เมื่อหน่อของกล้วยมีอายุ 7-9 เดือน หรือหลังจากปลูกกล้วยด้วยหน่อประมาณ 6-8 เดือน กล้วยก็จะเกิดมีช่อดอก ตาดอกที่อยู่กลางเหง้าจะเจริญเติบโตทะลุเหง้าผ่านกลางลำต้นเหนือดิน และโผล่อกออกมาทางยอด ใช้เวลาทั้งสิ้นประมาณ 1 เดือน ช่อดอกประกอบด้วยช่อดอกย่อยอยู่รวมกันบนก้านช่อดอกที่อ้วนและแข็งแรง บนช่อดอกย่อยจะมีดอกเกิดเป็นกลุ่ม ๆ ละ 2 แถว แต่ละกลุ่มจะมีกาบดอกสีแสดรูปไข่รองรับอยู่ทั้งกลุ่มดอกและกาบดอกจะเรียงแบบเกลียว แต่ละข้อของก้านช่อดอกจะมีดอกจำนวน 8-15 ดอก ดอกเดี่ยวไม่มีกาบดอกหุ้มอยู่ ข้อแรกจนถึงข้อที่ 5-15 ของช่อดอกจะเป็นดอกตัวเมีย ส่วนปลายของช่อดอกจะเป็นดอกตัวผู้และส่วนกลางช่อดอกเป็นดอกสมบูรณ์เพศ

หลังจากที่มีช่อดอกโผล่ออกมาจากส่วนยอดของกล้วย ตาที่อยู่บริเวณโคนกาบปลีซึ่งเป็นส่วนออกผลนั้นจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ช่วงก้านเครือระหว่างหวีจะบิดห่างออกจากกัน กาบปลีจะเปิดและม้วนออกคราวละหนึ่งกาบหรือมากกว่าเผยให้เห็นดอกตัวเมียที่ติดอยู่กับปลายผลเล็ก ๆ ซึ่งจะเจริญเป็นหวีกล้วยต่อไป ผลเล็ก ๆ เหล่านี้จะถ่างออกและกระดกปลายขึ้นส่วนทั้งหมดจะกลายเป็นเครือกล้วย

ต่อมากาบปลีที่คลุมดอกตัวเมียอยู่ก็จะร่วงหล่น กาบปลีที่อยู่ถัดมาก็จะเปิดออก ดอกที่อยู่บริเวณส่วนนี้มักจะทำหน้าที่ได้ไม่สมบูรณ์ไม่ว่าจะเป็นตัวเมีย หรือตัวผู้ก็ตาม และดอกที่ปลายเครือซึ่งจะบานในเวลาถัดมาจะเป็นดอกตัวผู้ทั้งหมดพอถึงระยะนี้ดอกตัวเมียส่วนมากจะเริ่มเหี่ยว ซึ่งเป็น การป้องกันการเกิดการผสมตัวเองขึ้นจากพ่อแม่ในตัวเดียวกัน

ดอก ลักษณะของดอกกล้วยแต่ละดอกจะไม่ได้สัดส่วนกัน กลีบเลี้ยงและกลีบดอกจะไม่แยกออกจากกันทำให้มองเห็นกลีบสีเหลืองหรือสีครีมหรือขาวเป็น 2 ชั้น คือชั้นกลีบรวมประกอบด้วยกลีบใหญ่ 3 กลีบ และกลีบเล็ก 2 กลีบ เชื่อมติดกันเป็นอันเดียว และชั้นกลีบอิสระดอกตัวเมียจะยาวประมาณ 10 เซนติเมตร มีรังไข่ที่พัฒนาอย่างดี และยาวกว่าชั้นกลีบ ภายในรังไข่แบ่งออกเป็น 3 ช่อง มีไข่เกิดเป็นจำนวนมากโดยเรียงกันเป็น 2-4 แถว ก้านเกสรตัวเมียอวบและส่วนยอดของเกสรตัวเมียมี 3 พู ส่วนเกสรตัวผู้มีลักษณะฝ่อมีจำนวน 5 อัน เมื่อเจริญเป็นผลรังไข่จะยังคงอยู่ ส่วนชั้นกลีบเกสรตัวผู้ที่ฝ่อ และก้านเกสรตัวเมียจะหลุดร่วงไปมองเห็นเป็นเพียงรอยแผลที่ปลายผลแต่ ดอก

ตัวผู้จะยาวประมาณ 6 เซนติเมตรมีเกสรตัวผู้ 5 อัน จัดอยู่เป็น 2 ชั้น อับละอองเกสรตัวผู้มีลักษณะรูปร่างยาวขนาดใหญ่ และถ้าเป็นกล้วยปลุกมักไม่มีละอองเกสรบรรจุอยู่หรือมีก็น้อยมาก รังไข่เล็กและฝ่อมีความยาวเพียง $\frac{1}{4}$ ของความยาวดอกก้านและยอดเกสรตัวผู้จะเรียวยาวเล็กและดอกก็จะร่วงบริเวณฐานของรังไข่เป็นส่วนใหญ่

ผล ผลของกล้วยเป็นแบบ berry ใช้เวลาหลังจากเกิดช่อดอกจนถึงเก็บเกี่ยวได้ประมาณ 90 วัน ผลของกล้วยป่าจะต้องได้รับการผสมเกสรจึงจะติดเป็นผลได้ ผลแก่มีเปลือกเมล็ดแข็งสีดำอยู่มากมาย ส่วนในกล้วยปลุกจะเกิดติดผลโดยไม่จำเป็นต้องได้รับการผสมเกสร เนื้อของกล้วยที่รับประทานได้เกิดจากเนื้อเยื่อชั้นนอกของช่องว่างภายในรังไข่ กล้วยที่ปลุกนี้ส่วนใหญ่จะมีเกสรตัวเมียเป็นหมัน เมล็ดจะไม่มีการพัฒนาเพราะจะเหี่ยวและเป็นเพียงจุดเล็ก ๆ สีน้ำตาล

ผลกล้วยทั้งหมดบนก้านดอกรวมเรียกว่า เครือ (Bunch) ส่วนผลกล้วยแต่ละกลุ่ม แต่ละข้อเรียกว่า หวี (hand) ส่วนแต่ละผลเรียกว่า ผลกล้วย (Finger) คุณภาพกล้วย หมายถึง จำนวนของหวีกล้วยในเครือหนึ่ง ๆ กล้วยแต่ละพันธุ์จะมีความแตกต่างของผลในเรื่องของรูปร่าง ขนาด สีเปลือก สีของเนื้อ รสชาติ และความละเอียดของเนื้อไม่เหมือนกัน กล้วยรับประทานสดจะมีปริมาณน้ำตาลสูง ส่วนกล้วยที่ใช้ปรุงอาหารจะมีปริมาณของแป้งอยู่มาก กล้วยเครือหนึ่งอาจจะมีจำนวนหวีถึง 5-15 หวี แต่ละหวีจะมีจำนวนผลตั้งแต่ 5-20 ผล ขนาดของผลเมื่อโตเต็มที่ประมาณขนาดยาว 5-15 เซนติเมตร กว้าง 2.5-5 เซนติเมตร เมื่อผลสุกอาจมีสีเปลือกเป็นสีเขียวเหลือง หรือออกแดง แล้วแต่ชนิดหรือพันธุ์ของกล้วยนั้น ๆ

เมล็ด กล้วยที่ใช้รับประทานเป็นพวกที่มีจำนวนโครโมโซม 3 ชุด (triploids) จะไม่มีเมล็ด กล้วยพวกนี้อาจมีเกสรตัวเมีย เป็นหมันอย่างสิ้นเชิงหรือในกรณีที่ได้รับละอองเกสรที่มีชีวิตก็อาจติดเมล็ดได้บ้าง กล้วยป่าพวกนี้มีโครโมโซม 2 ชุด (diploids) หลังจากที่ได้รับการถ่ายทอละอองเกสรแล้วจะให้เมล็ดและพวกที่เกิดผลโดยไม่ได้รับการผสมพันธุ์จะมีจำนวนเมล็ดมากน้อยแตกต่างกัน เมล็ดของกล้วยมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 5 มิลลิเมตร รูปร่างเกือบกลมหรือเป็นรูปเหลี่ยม เปลือกหุ้มเมล็ดแข็งมากมีอาหารเลี้ยงต้นอ่อนอยู่ภายในส่วนคัพภะมีขนาดเล็กมาก (สมศักดิ์, 2532)

การขยายพันธุ์

การขยายพันธุ์กล้วย อาจทำได้ 2 วิธี คือ การขยายพันธุ์โดยอาศัยเพศได้แก่ การใช้เมล็ด เพราะปลุก ซึ่งนับว่าเป็นการขยายพันธุ์เพื่อเพิ่มปริมาณต้นกล้าในงานผสมพันธุ์กล้วยเท่านั้น และอีกวิธีหนึ่งคือการขยายพันธุ์โดยไม่อาศัยเพศ ได้แก่ การใช้หน่อ หรือส่วนของเหง้าซึ่งนับว่าเป็นการขยาย

พันธุ์เพิ่มปริมาณต้นกล้วยในการเพาะปลูกทั่วไป ซึ่งวัสดุที่ใช้ในการขยายพันธุ์ อาจแบ่งออกได้เป็น 5 ชนิด ตามลักษณะขนาดอายุได้แก่

หน่ออ่อน (peepers) คือหน่อที่มีอายุน้อยและมีขนาดเล็ก ลักษณะใบเป็นใบเกล็ดเท่านั้น และอยู่เหนือผิวดิน

หน่อใบคาบ (sword suckers) คือหน่อที่เกิดจากตาของเหง้า ลักษณะใบเรียวยาว หน่อมีความสูงไม่เกิน 75 เซนติเมตร และมีเหง้าติดอยู่ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 15 เซนติเมตร

หน่อแก่ (miden suckers) คือหน่อที่เจริญมาจากหน่อใบคาบ ใบจะแผ่กว้างขึ้นแต่ยังไม่แตกเครือ หน่อแก่มีอายุประมาณ 5-8 เดือน มีเหง้าติดอยู่ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 25 เซนติเมตร เหง้าของหน่อแก่อาจจะมีตาที่เจริญเป็นหน่อกล้วยได้หลายหน่อ

หน่อใบกว้าง (water suckers) คือหน่อที่เกิดมาจากตาของเหง้าแก่หรือเหง้าที่ไม่แข็งแรงสมบูรณ์ ลักษณะใบแผ่กว้างออกขณะหน่อมีอายุน้อย

ชิ้นส่วนของเหง้า (bits of large corms) คือชิ้นส่วนของเหง้าของต้นที่ตกเครือแล้วมีขนาดน้ำหนัก 2.5 กิโลกรัม และมีตาเพียงตาเดียวหรือหลายตา (เรียกเหง้าชนิดนี้ว่า bull heads) ชิ้นส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์จะได้ออกจากการตัดเหง้าดังกล่าวออกเป็นชิ้นส่วนอาจเป็น 2 ส่วน หรือมากกว่า

การปลูกโดยวิธีเดือนเหง้าออกเป็นส่วน ๆ นี้จะใช้ในโอกาสที่หาหน่อปลูกยากขึ้นส่วนที่เดือนออกมาจะต้องมีตาอย่างน้อย 2 ตา ซึ่งจะทำให้ต้นที่ได้แข็งแรง และเครือแรกจะสมบูรณ์เป็นที่น่าพอใจ แต่ถ้ามีตามากกว่า 2 ตา หน่อที่เกิดตามมานั้นในตอนแรกอาจจะไม่ออกมาเป็นระยะตามที่ต้องการก็ได้ หากชิ้นส่วนของเหง้าไม่สมบูรณ์อาหารไปเลี้ยงตาไม่เพียงพอ

สำหรับความนิยมเลือกใช้วัสดุในการขยายพันธุ์จะแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค เช่นในหมู่เกาะอินดีสตะวันตกนิยมใช้ชิ้นส่วนของเหง้า หน่อแก่ และหน่อใบคาบในการขยายพันธุ์ แต่ไม่นิยมใช้หน่อใบกว้างและหน่ออ่อนเป็นต้น อย่างไรก็ตามชนิดของวัสดุที่ใช้ในการขยายพันธุ์จะมีผลต่อการพัฒนาการของต้นกล้วย แต่จะไม่มีผลต่อขนาดของเครือกล้วย การเลือกใช้วัสดุที่มีขนาดสม่ำเสมอจะทำให้ผลผลิตสม่ำเสมอไปด้วยเช่นกัน

การเตรียมหน่อในการขยายพันธุ์กล้วย เพื่อให้ได้วัสดุในการเพาะปลูกจำนวนมากหรือขยายพันธุ์กล้วยพันธุ์ใหม่ หรือจำเป็นต้องเพิ่มปริมาณอย่างรีบเร่ง อาจทำได้หลายวิธีคือ

1. การสั่งซื้อหน่อกล้วยจากแหล่งอื่น เป็นวิธีที่ทำได้รวดเร็วแต่มีข้อเสียคือค่าลงทุนสูง เสี่ยงต่อการนำเชื้อโรคและแมลงที่ติดเข้ามาด้วย และเปิดโอกาสให้วัสดุที่ไม่ตรงตามพันธุ์ที่ต้องการ

2. การสร้างเรือนเพาะชำ ในพื้นที่เรือนเพาะชำ 6.5 ไร่ สามารถที่จะชำหน่อกล้วยได้ถึง 2,700 – 3,000 หน่อ หน่อกล้วยจะชุดได้จำนวนประมาณครึ่งหนึ่งของหน่อกล้วยทั้งหมดในระยะ 4 เดือน หลังจากการติดผล

3. การตัดยอดต้นแม่ ทำการตัดยอดลำต้นให้สูงจากระดับพื้นดินประมาณ 1 เมตร ต้นแม่แต่ละหน่อจะให้หน่อได้จำนวนประมาณ 5 หน่อ/ต้น

4. ทำการชุดหน่อออกทุก ๆ 2 เดือน แล้วสุมนดินที่โคนต้นแม่ทุกครั้ง ต้นแม่แต่ละต้นจะให้หน่อได้จำนวนประมาณ 10 หน่อต่อปี

5. ทำการชุดหน่อหลังจากปลูกต้นแม่ได้ 5 เดือน กลบดินสุมนโคนต้นแม่แล้วพาลำต้นเหนือดินตามแนวตั้งจนถึงตาที่เหง้า พาดตาออกเป็นสวน ๆ แล้วกลบดินที่สุมนไว้ ทำซ้ำทุก ๆ 2 สัปดาห์ โดยวิธีนี้ต้นแม่แต่ละต้นจะให้หน่อไม้จำนวน 20 หน่อต่อปี

6. ชุดเหง้าที่ยังไม่ตกเครือ ตัดลำต้นเหนือดินออก กรีดจุดเจริญเพื่อกระตุ้นให้เกิดตาใหม่ นำไปใช้ในวิศุปลูกชำจะทำให้ได้หน่อจากตาข้างจำนวนถึง 150 หน่อต่อเหง้า

อย่างไรก็ตาม ในการเตรียมหน่อดังกล่าวมานี้ กล้วยจะสามารถให้หน่อได้มากหรือน้อยจะแตกต่างกันในกล้วยที่ต่างพันธุ์กันออกไป นอกจากนี้ยังขยายพันธุ์กล้วยได้ปริมาณมาก ๆ คือวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ แต่เป็นวิธีการที่ยุ่งยากและลงทุนสูงไม่เหมาะกับเกษตรกรทั่วไป (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2539)

สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

การปลูกกล้วยในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมย่อมจะเป็นผลดีต่อผู้ปลูกโดยตรง ช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ เช่นปัญหาทางด้านโรค แมลง หรือสิ่งรบกวนอื่น ๆ อันจะเป็นผลทำให้ต้องมีการดูแลรักษาและเสียค่าใช้จ่ายในการป้องกันกำจัดเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีผลโดยตรงต่อการเจริญเติบโตของกล้วย ทำให้มีผลผลิตสม่ำเสมอ และเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ

คำว่าสิ่งแวดล้อมในที่นี้หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ล้อมรอบต้นกล้วยในสวน เช่น ดินหรือความสามารถของดินในการดูดและเก็บความชุ่มชื้น จำนวนน้ำฝนและช่วงระยะเวลาที่ฝนตก อุณหภูมิหรือความชุ่มชื้นในอากาศ ความเข้มข้นของแสงและช่วงความยาวของวัน และสภาพดินฟ้าอากาศทั่ว ๆ ไป เป็นต้น ความเหมาะสมของทุกสิ่งทุกอย่างจะต้องมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่ถูกต้องเพื่อที่จะทำให้เกิดสภาพที่ดีที่สุดสำหรับการปลูกกล้วยหรือแม้แต่พืชอื่นใดก็ตาม

ลม

ลำดับของกล้วยประกอบด้วย แกนกลางอ่อน ๆ มีใบดอกเป็นพุ่มใหญ่ที่ยอดเครือกล้วยมีน้ำหนักรวมมาก สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าควรจะปลุกกล้วยในที่ที่มีลมสงบ แต่กระนั้นก็ตามในบางครั้งเราอาจพบเห็นการปลุกกล้วยในแถบที่มีลมแรงอยู่บ่อย ๆ ซึ่งเป็นการไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง เนื่องจากลมแรงจะทำให้ใบกล้วยฉีกขาดเป็นริ้ว ๆ ได้ แต่ก็ไม่ได้ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญมากนัก เนื่องจากใบกล้วยมีเส้นใบที่ขนานกัน ใบที่ฉีกขาดแยกออกจากกันยังทำหน้าที่ เช่น ใบผอยได้ แต่อาจไม่ดีกว่าใบที่สมบูรณ์และทำให้กล้วยอ่อนแอลงได้ ถ้าเป็นพายุแรงอาจทำให้ต้นกล้วยที่ออกเครือแล้วหักกลางต้นหรือโค่นลงทั้งต้นได้ เป็นการเสียหายต่อผลผลิตแล้วต้องรอรุ่นที่จะเกิดที่หลังไปอีกนานถึง 6 เดือน

อย่างไรก็ตาม แม้ในประเทศที่มีอายุจัดก็ไม่เป็นปัญหาร้ายแรงจนเกินไปในการปลุกกล้วยเนื่องจากนาน ๆ จึงจะมีเกิดครั้งหนึ่ง แต่โดยธรรมชาติของกล้วยแล้วมีนิสัยการแตกหน่อมาใหม่อยู่เสมอ ลักษณะเช่นนี้จึงพอที่จะประกันความล้มเหลวในการปลุกกล้วยเพื่อเป็นการค้าได้เป็นอย่างดี

ดิน

กล้วยเป็นพืชที่ต้องการดินที่อุดมสมบูรณ์ ร่วนซุย เช่นเดียวกับต้นไม้อื่น ๆ ชนิดของดินจะมีความสำคัญเพียงเล็กน้อยหากปฏิกิริยาของดินเป็นกลาง และไม่มีน้ำขังกล้วยสามารถขึ้นได้ดีในดินที่มี pH ตั้งแต่ 4.5-7 แต่ที่เหมาะสมที่สุดคือดินที่มี pH = 6 กล้วยเป็นพืชที่ดูดอาหารมาก ฉะนั้นในดินปลูกที่สามารถเลือกได้ควรเป็นดินที่มีความแน่นพอสมควร เพื่อจะเก็บรักษาความชื้นได้นาน นอกเสียจากมีฝนตกกระจัดกระจายตลอดปี ดินร่วนซุยมีน้ำและอากาศสามารถถ่ายเทไปได้ดีนั้นถือว่าเป็นดินที่ดีที่สุดสำหรับการปลุกกล้วย กล้วยมีการตอบสนองต่อปุ๋ยวิทยาศาสตร์พอสมควร ดังนั้นในการปลุกกล้วยจึงควรมีการใส่ปุ๋ย เพื่อเร่งการเจริญเติบโตและเพิ่มขนาดของเครือให้ด้วย โดยเฉพาะในกรณีที่มุ่งหมายจะปลุกกล้วยเพื่อเป็นการค้า

ในสวนกล้วย ชาวสวนมักจะนิยมใช้วัสดุคลุมดินกันมากกว่าที่จะปลูกแบบทำความสะอาดเสียจนเตียนโล่ง เพราะว่าการคลุมดินเป็นการป้องกันไม่ให้แสงแดดส่องถูกผิวดินโดยตรง จึงทำให้ดินเย็นและเป็นการสงวนความชื้นในดินเอาไว้ได้ด้วย และยังช่วยให้น้ำฝนซึมลงไปในดินไว้ลึกมากขึ้น แต่ถ้าไม่ใช้การคลุมดินแล้วก็ควรทำสวนแบบทำความสะอาดเสียจนเตียนโล่งเป็นดีที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีฤดูแล้งและมีปริมาณน้ำฝนต่ำกว่า 70 นิ้วต่อปี หรือถ้าคิดในแง่ประหยัดก็ปล่อยให้วัชพืชเจริญเติบโตแต่ควรเป็นวัชพืชใบกว้างและเมื่การตัดออกเป็นครั้งคราว วัชพืชเหล่านี้จะช่วยปกคลุมดินไว้ แต่พอถึงฤดูแล้งจะมีผลเสียมากกว่าผลดี เพราะวัชพืชจะเป็นตัวแย่งอาหารจากดินและยังเป็นแหล่งสะสมของโรคและแมลงอีกด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความชื้น

บริเวณที่ปลูกกล้วยควรมีปริมาณน้ำฝนไม่ต่ำกว่า 50 นิ้วต่อปี และโดยปกติควรจะสูงกว่า 100 นิ้วต่อปี ถ้าเป็นช่วงเวลาที่ฝนตกสั้นก็ต้องมีการชลประทานเข้าช่วยเพื่อรักษาความชื้นของดิน ถ้าปริมาณน้ำฝนมีสูงกว่า 100 นิ้วต่อไป ก็จำเป็นจะต้องจัดทำทางระบายน้ำและป้องกันการชะล้างหน้าดินเช่นกัน ส่วนในพื้นที่ที่มีดินฟ้าอากาศคงที่กล้วยจะเจริญเติบโตติดต่อกันไปและตกเครือให้เก็บผลผลิตตลอดทั้งปีแต่ถ้ามีช่วงฤดูแล้งที่ยาวนานหรือมีช่วงความหนาวเย็น 2-3 เดือน ติดต่อกัน จะเป็นเหตุให้การเจริญเติบโตของกล้วยหยุดชะงักลง และทำให้ผลผลิตลดต่ำลงด้วย

อุณหภูมิ

อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดสำหรับกล้วยอาจสูงถึง 95 องศาฟาเรนไฮต์ แต่ถ้าจะให้ดีควรสูงเพียง 90 องศาฟาเรนไฮต์เท่านั้น อุณหภูมิ 100 องศาฟาเรนไฮต์ ก็ไม่ถือว่าสูงเกินไปถ้าหากมีความชุ่มชื้นในอากาศสูงและแดดไม่จัดเกินไปนัก

อุณหภูมิต่ำสุดต้องไม่ต่ำกว่า 60 องศาฟาเรนไฮต์ นอกจากจะเกิดขึ้นในระยะเวลาที่สั้นมากมีแหล่งปลูกกล้วยอยู่เพียง 5 แห่งเท่านั้นที่มีอุณหภูมิต่ำกว่า 60 องศาฟาเรนไฮต์ คือในควีนส์แลนด์ บางส่วนของอินเดีย อิสราเอล นาตาล และหมู่เกาะคานารี แต่ถ้าอุณหภูมิต่ำลงไปกว่านี้อีกราว 5-6 องศาฟาเรนไฮต์ การออกปลีจะเนิ่นนานออกไปจาก 6-8 เดือน อาจเป็น 12 เดือน เครือกล้วยจะไม่โผล่ออกมาจากยอดเต็มที่สภาพเช่นนี้เรียกว่า “ช็อก” ซึ่งจะเป็นผลเสียหายต่อผลผลิตเป็นอย่างมาก

การปลูกกล้วยได้ทำกันมาอย่างได้ผลในสภาพดินฟ้าอากาศต่าง ๆ กัน แม้ว่าในสภาพพื้นที่ปลูกนั้นจะไม่เหมาะสมมากนักก็ตาม เช่น บางแห่งอุณหภูมิและปริมาณน้ำฝนเหมาะสมทุกประการ บางแห่งมีอุณหภูมิเหมาะสมและสม่ำเสมอ แต่ปริมาณน้ำฝนไม่คงที่แน่นอน บางแห่งมีปริมาณน้ำฝนคงที่ มีแหล่งน้ำสำหรับการชลประทานดี แต่อุณหภูมิของอากาศไม่แน่นอนเป็นต้น

ในการเลือกพื้นที่ปลูกกล้วย จึงอาจพอจะสรุปได้ว่า ลักษณะและความอุดมสมบูรณ์ของดินถือเป็นความสำคัญอันดับแรก ถัดมาคืออุณหภูมิและความชุ่มชื้นในอากาศจากน้ำฝนหรือชลประทานอย่างเพียงพอ และความสำคัญประการสุดท้ายคือไม่มีลมแรงหรือพายุพัดผ่าน หากสภาพแวดล้อมดังกล่าวเหมาะสมและมีความสัมพันธ์กันโดยดีแล้ว จะช่วยให้กล้วยเจริญเติบโตไปตามปกติ สามารถให้ผลผลิตสม่ำเสมอและเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ (สมศักดิ์, 2541)

ระยะปลูก

ระยะปลูกที่นิยมกันมีตั้งแต่ 2x2 – 6x6 เมตร ขึ้นอยู่กับขนาดของกล้วยแต่ละพันธุ์ กล้วยพันธุ์เตี้ยมีขนาดพุ่มแคบควรปลูกชิดส่วนกล้วยพันธุ์สูงหรือมีการเจริญเติบโตดีควรปลูกให้ห่างกัน

สำหรับระยะปลูกจะพิจารณาจากแบบของการทำสวนกล้วยซึ่งมี 2 แบบ คือ แบบกร่อง และแบบพื้นราบ

การปลูกแบบกร่องในเขตกรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี อุบลราชธานี นครปฐม และราชบุรีใช้ระยะปลูกค่อนข้างถี่ ระยะระหว่างต้นและระหว่างแถวประมาณ 2-3 x 2-3 เมตร เนื่องจากชาวสวนแถบนี้มักนิยมปลูกขึ้นแทนใหม่ทุกปี

การปลูกแบบพื้นราบจะใช้ระยะห่างขึ้นโดยทั่วไปจะใช้ระยะระหว่างและระหว่างแถวประมาณ 3-5 x 3-5 เมตร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของกล้วยแต่ละพันธุ์ การไถหน่อในแง่เศรษฐกิจและวัตถุประสงค์ของผู้ปลูก

การปลูก

ส่วนของกล้วยในการเพาะปลูกมีอยู่หลายชนิดแต่ที่แนะนำว่าเป็นชนิดที่ดีที่สุดคือขึ้นส่วนของเหง้าที่อยู่ตรงโคนหรือเหง้าของหน่อรุ่นที่แยกออกจากต้นแม่ เหง้าดังกล่าวจะนำมาตัดเอาส่วนลำต้นเหนือดินของหน่ออ่อนให้ชิดกับเหง้าออก เมื่อน้ำที่อยู่ตรงกลางออกทิ้ง จะเป็นการบังคับให้ตาใหม่แตกออกมา ตาใหญ่จะมีรากของตัวเองและเจริญเติบโต ในที่สุดจะให้เครือกล้วยที่มีคุณภาพสูง การปลูกในดินที่มีสรรพคุณสมบูรณ์มักนิยมใช้กล้วยที่แตกตา 2 ตา อยู่คนละด้านของขึ้นส่วนของเหง้าที่ใช้ปลูกเพื่อจะได้เครือกล้วยคราวเดียวกัน 2 เครือ ถ้าใช้หน่อใบดาบปลูกก็ไม่ต้องตัดลำต้นเหนือดินทิ้ง แต่หน่อใบดาบ จะชะงักงันเมื่อแยกออกจากต้นแม่ จึงมักเจริญเติบโตช้าลงเล็กน้อย เครือแรกของหน่อใบดาบจะมีคุณภาพไม่ค่อยดีนัก จึงแนะนำให้ใช้หน่อใบดาบในกรณีที่ต้องการปลูกแซมในแปลงปลูกพืชอื่นเท่านั้น

ฤดูกาลปลูกกล้วยโดยทั่วไปมักจะเลือกปลูกเมื่อฝนแรกเริ่มตกหรือต้นฤดูฝนเพราะหลังจากปลูกไปแล้ว 1 เดือนกล้วยก็จะได้รับฝนและมียอดอ่อนโผล่ขึ้นมาเหนือดินต้นกล้วยจะเจริญเติบโตและแข็งแรงอย่างมาก โดยเฉพาะในดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ส่วนในอีกช่วงหนึ่งเป็นการปลูกในช่วงหลังจากทำการเก็บเกี่ยวผลหมดแล้ว ช่วงประมาณกลาง-ปลายฤดูฝน

หลังจากระยะปลูกเรียบร้อยแล้ว ขุดหลุมปลูกขนาด 50 x 50 x 50 เซนติเมตร ใส่ปุ๋ยหมักที่สลายตัวเรียบร้อยแล้วรองก้นหลุมเล็กน้อย หรือใส่ปุ๋ยคอกที่แห้งสนิทแล้ว ปราศจากเชื้อราผสมดินรองก้นหลุมอัตรา 1 ปีบ (15 กิโลกรัม) ต่อหลุม วางส่วนที่จะปลูกไว้ตรงกลางหลุม กรณีที่ใช้หน่อใบดาบปลูกให้หันรอยแผลซึ่งเกิดจากการแยกหน่อไปในทิศทางเดียวกันเมื่อกล้วยตกเครือกล้วยจะอยู่ในทิศทางเดียวกัน ทำให้สะดวกในการดูแลรักษาและเก็บเกี่ยว เสร็จแล้วกลบดินให้ระดับดินอยู่เหนือ

ส่วนที่เป็นเหง้าของกล้วยประมาณ 10 เซนติเมตร เขี่ยบรอบโคนต้นเบา ๆ ให้ดินกระชับแน่นด้วยรอน้ำให้ชุ่ม

สำหรับดินใหม่หรือดินที่เพิ่งบุกเบิกใหม่ ๆ ยังไม่เคยหรือไถพรวนเลยนั้น ถ้าขุดหลุมยิ่งใหญ่เท่าไรการเจริญเติบโตของกล้วยก็ยิ่งดีขึ้นเท่านั้น (บุเรศ, หลวง, 2516)

การดูแลรักษา

การคลุมดิน

กล้วยที่ปลูกในสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องจะตอบสนองต่อการคลุมดินมากกว่าการดูแลอย่างอื่น พวกชาวสวนในชนบทใช้เศษผักเศษหญ้าผสมกับใบ กาบใบของต้นกล้วยที่ตายแล้วมาคลุมดิน หลังจากเก็บเครือแล้วตัดต้นกล้วยลง และตัดออกเป็นท่อน ๆ ลอกออกเป็นกาบ ๆ ให้กาบเหล่านี้คลุมดินอีกทีหนึ่ง แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ไร่กล้วยอีกหลายแห่งในยุคนั้นมักจะปลูกพืชอื่น ๆ เช่น กาแฟ ไร่ในระหว่างแถวกล้วย และมีการตัดต้นกล้วยออกไปเรื่อย ๆ เพื่อให้เนื้อที่แก่ต้นกาแฟมากขึ้น เนื่องจากความนิยมในการคลุมดินลดน้อยลงเพราะว่าเกษตรกรส่วนมากอยากจะได้เงินมาก ๆ จึงปลูกธัญญาพืชที่โตเร็วขึ้นแทน เพื่อใช้เป็นอาหารมาเลี้ยงการการที่จะคิดปรับปรุงดินขึ้นมาใหม่เพื่อปลูกกล้วย

เกษตรกรบางรายใช้หญ้าที่ตัดและทิ้งให้เหี่ยว แล้วคลุมดินในสวนกล้วย ดังนั้นแม้จะใส่ปุ๋ยแก่หญ้าในการเร่งให้ต้นหญ้าเจริญงอกงามเพื่อที่จะได้เศษหญ้ามาคลุมดินได้มาก ๆ ก็ไม่เป็นการเสียหายแต่อย่างใด ในหมู่สวนกล้วยที่ปลูกเป็นสินค้าออกปัจจุบันได้มีการใช้เศษใบกล้วยแห้ง ๆ ให้เป็นประโยชน์ได้เพิ่มขึ้น โดยใช้รองรับเครือกล้วยในแหล่งรวบรวมกล้วย ในรถบรรทุกที่พักกล้วย และในเรือลำเลียงจึงมีความต้องการกาบกล้วยสดเพื่อการนี้ ซึ่งเป็นเหตุให้มีวัสดุคลุมดินน้อยลง แต่ในที่ที่มีโรคใบจุด (Sigatoka leafspot) ระบาดจนยากที่จะควบคุมก็ไม่ควรใช้ใบกล้วยคลุมดิน ในกรณีเช่นนี้เศษใบกล้วยทุกชิ้นควรนำมาเผา และใช้หญ้าคลุมดินแทน

ไม่ควรมีการพรวนดินในไร่กล้วย เพราะกรากกล้วยแผ่กระจายอยู่ใกล้กับผิวดินมากในบางประเทศมีการถางดินรอบ ๆ ต้นมาพูนไว้ที่โคน วิธีนี้ทำกันในแหล่งที่มีฝนตกมากจนอาจชะเอาหน้าดินออกไปทำให้เห็นรากโผล่ขึ้นมา การคลุมดินและการป้องกันการพังทลายของดินนั้นอาจช่วยให้สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้ และควรใช้วัสดุคลุมดินมากกว่าการพรวนดิน หลังจากทีกล้วยเริ่มออกเครือควรทำการกำจัดวัชพืชอย่างสม่ำเสมอโดยวิธีการถางถาง ถึงกระนั้นก็ตามในไร่กล้วยใหญ่ ๆ ควรพยายามให้วัชพืชพวกใบกว้างเพื่อใช้ปกคลุมดิน และเพื่อให้รากของพืชพวกนี้ยึดดินไว้ไม่ให้พังทลายในระหว่างที่มีฝนตกหนัก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การตัดแต่งและการไถหน่อ

การตัดแต่งกล้วยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วง คือ การตัดแต่งหน่อและการตัดแต่งลำต้นเหนือดินเมื่อต้นกล้วยโตแล้ว การตัดแต่งหน่อจะมีความจำเป็นมากโดยเฉพาะในการปลูกกล้วยเพื่อเป็นการค้า เพราะนิสัยการเจริญเติบโตของกล้วยโดยทั่วไปจะให้หน่อเป็น 2 เท่าของจำนวนที่ต้องการ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องตัดแต่ง (หรือทำลาย) หน่อที่มีมากเกินไปหรือหน่อที่ไม่ต้องการออก การตัดแต่งหรือทำลาย หน่อเหล่านี้สามารถทำได้โดยวิธีการงัดออกจากต้นแม่โดยเครื่องมือพิเศษ เช่น ใช้เครื่องมือดึง ใช้เสียมที่มีลักษณะใบแคบและยาว เสียมนี้นอกจากจะใช้งัดหน่อกล้วยแล้วยังมีปลายแหลมคมไว้ตัดหรือขูดดินเหนียวได้อีกด้วย หรือใช้พวกน้ำมัน Kerosene หยอดทำลายหน่อที่ไม่ต้องการก็ได้

การตัดแต่งลำต้นเหนือดิน หรือลำต้นที่ให้เครือแล้วส่วนมากก็จะใช้เครื่องมือที่มีลักษณะเป็นมีดขอยาว ซึ่งนับว่าเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์เป็นอย่างมากอย่างหนึ่งของชาวสวน เพราะมีใบมีดที่หนักสามารถตัดต้นกล้วยให้ขาดได้โดยการฟันเพียงครั้งเดียว

ความสำคัญของการตัดแต่ง หรือไถหน่อ จะมีผลต่อจำนวนหวีโดยจะทำให้จำนวนหวีเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า เมื่อไถหน่อ 2 หน่อ โดยเหตุผลดังนี้

1. ลดการแข่งขันระหว่างหน่อ ทำให้ผลสามารถเจริญได้มากขึ้น
2. ทำให้คุณภาพของผลดี ตรงตามความต้องการของตลาด

จำนวนหน่อที่จะเก็บไว้จะผันแปรกับการเจริญเติบโตของหน่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าปลูกระยะชิด แต่อย่างไรก็ตามการไถหน่อก็ขึ้นอยู่กับ

1. ความชำนาญของชาวสวน
2. สภาพดินฟ้าอากาศ
3. แนวโน้มของตลาด
4. ระบบการซื้อขาย ซึ่งซื้อขายกันเป็นน้ำหนัก หรือว่าซื้อขายโดยการนับจำนวนหวี จำนวนผล สำหรับในบ้านเรา วิธีการตัดแต่งหน่อกล้วยนิยมให้เหลือหน่อที่มีลักษณะสมบูรณ์และแข็งแรงไว้เพื่อที่จะส่งผลไปถึงการติดผลต่อไปโดยปกติจะเลือก 2 หน่อแรกที่อยู่ในทิศทางตรงข้ามกัน

ของส่วนที่ใช้ปลูก เพราะเป็นหน่อที่มีรากเล็กและแข็งแรงสำหรับหน่อตามหรือหน่อที่เกิดทีหลัง ถ้าหากจำเป็นต้องเอาไว้ก็ควรมีการจำกัดจำนวน เพราะถ้าปล่อยให้หน่อเกิดเร็วมากเกินไป ต้นแม่จะไม่มีกำลังพอที่จะเลี้ยงให้ได้เครือที่มีคุณภาพดีได้

หลังจากที่ได้ทำการเก็บเกี่ยวกล้วยครั้งแรกไปแล้ว หน่อตามมาที่เกิดทีหลังควรจะให้เครือที่เก็บเกี่ยวได้เป็นครั้งที่ 2 ในเวลา 4-6 เดือน ชาวสวนอาจปล่อยให้หน่อตามเจริญขึ้นมาหลังจากที่เก็บ

เกี่ยวครั้งแรกประมาณ 4 เดือน ดังนั้นหลังจากต้นกล้วย 2 ต้น แรกให้เครือแล้วควรมีต้นกล้วยใหญ่อยู่ 1 ต้น หน่อแก่ 1 หน่อ และหน่อที่เพิ่งโผล่จากดินอีก 1 หน่อ ในที่สุดทุก ๆ 4 เดือน จะมีกล้วยอยู่ 4 ระยะเกิดขึ้นพร้อมกันคือ

- กล้วยที่ให้เครือ	1	ต้น
- หน่อแก่	1	หน่อ
- หน่อใบแคบ	1	หน่อ
- หน่ออ่อน	1	หน่อ

การใส่ปุ๋ย

การใส่ปุ๋ยคอกมักทำกับสวนกล้วยรายย่อย ๆ ที่เลี้ยงสัตว์ไว้ด้วย และในแหล่งปลูกกล้วยเพื่อส่งเป็นสินค้าออกเท่านั้น ส่วนแหล่งปลูกอื่น ๆ จะไม่กระทำกัน ปุ๋ยไนโตรเจนสำหรับกล้วยมักใช้ในรูปแบบของโซเดียมไนเตรตหรือแอมโมเนียมซัลเฟต ไม่แนะนำให้ใส่ปุ๋ยไนโตรเจนในพื้นที่ที่มีฝนตกหนัก เพราะปุ๋ยจะถูกชะล้างซึมลงไปดินในชั้นระบายตกลงไปในสวนที่มีการคลุมดินบางแห่งไม่ควรใส่ปุ๋ยในฤดูฝนแต่ควรใส่หลังจากที่ฤดูฝนผ่านไปแล้ว การใส่ควรใส่ทีละน้อยแต่บ่อยครั้งโดยใส่ประมาณครั้งละ 60 กรัมต่อต้นรอบรากของหน่อเพื่อเร่งให้หน่อเจริญเติบโตการใส่ปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟตมากเกินไปจะทำให้เป็นกรดและอาจเป็นอันตรายต่อต้นกล้วยได้

ในการวิเคราะห์ส่วนต่าง ๆ ของกล้วย โดยเฉพาะที่เปลือกผลและก้านเครือพบว่ากล้วยเป็นพืชที่มีความต้องการปุ๋ยโพแทสเซียมมาก ดังนั้นจึงควรมีการเพิ่มปุ๋ยโพแทสเซียมให้มากเป็นพิเศษ ปุ๋ยที่ใช้จะอยู่ในรูปของโพแทสเซียมซัลเฟตใส่ในระยะที่ฝนตกไม่ชุกนัก เพื่อป้องกันการสูญเสียนอกจากนี้ปุ๋ยฟอสเฟตในรูปของซูเปอร์ฟอสเฟตก็มีความจำเป็นเช่นเดียวกันสัดส่วนของปุ๋ยไนโตรเจนปุ๋ยฟอสเฟต : ปุ๋ยโพแทสเซียม ควรจะเป็น 1 : 1 : 3 จะเหมาะสมที่สุด

นอกจากนี้กล้วยยังมีความต้องการธาตุอาหารรอง ซึ่งจะมีความสำคัญมากสำหรับการปลูกกล้วย การมีธาตุหรือการขาดธาตุอาหารมาก ๆ เกินความพอดีจะทำให้เกิดความไม่สมดุลทางธาตุต่าง ๆ ในดินดังจะมีตัวอย่างในสวนกล้วยที่ปลูกใหม่ในบางครั้งอาจเห็นเป็นใบกล้วยเป็นสีเหลืองหมดทั้งใบ หรือเหลืองเฉพาะส่วนที่ขีดเส้นใบจนดูใบลายไปทั้งใบปลายใบ หรือริมใบอาจเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลและตายไปในที่สุด สีของใบอาจขีดทั้งที่ไม่ได้เกิดจากการทำลายของโรคและแมลงใด ๆ ควรทำการวิเคราะห์ใบและดินไปพร้อม ๆ กันเพื่อการแก้ไขให้มีความสมดุลของธาตุอาหารรองเหล่านั้น

การให้น้ำ

กล้วยเป็นพืชที่มีใบใหญ่ ลำต้นอวบน้ำ ต้องการน้ำมากตลอดปีมากกว่าพืชอื่น ๆ ถ้ามีความชื้นเพียงพอในดิน ต้นกล้วยก็จะผ่านฤดูแล้งไปได้อย่างปลอดภัย เนื่องจากการที่ใช้หาอาหารส่วนใหญ่จะแผ่กระจายอยู่ในผิวดิน ดังนั้น จึงไม่ควรปล่อยให้ผิวดิน ดังนั้นจึงไม่ควรปล่อยให้ผิวดินแห้งติดต่อกันเป็นระยะเวลาสั้น ๆ ซึ่งจะมีผลทำให้ผลผลิตตกต่ำอย่างเห็นได้ชัด

ในไร่กล้วยที่มีการปลูกกล้วยเป็นการค้าบางแห่งจะติดตั้งระบบการให้น้ำแบบฝ่นเทียมไว้อย่างถาวรซึ่งอาจจะเป็นแบบพ่นน้ำบนยอดกล้วย หรือแบบพ่นตามบริเวณโคนต้นกล้วยอย่างใดอย่างหนึ่ง การให้น้ำแบบแรกน้ำที่พ่นออกมาจะมีรัศมีกว้างขวางมากและอาจจะถือได้ว่าเป็นวิธีที่ประหยัด แต่วิธีนี้ยังเป็นที่ยังสงสัยกันว่าดีหรือไม่ เพราะว่ามีน้ำหนักของหยดน้ำจากฝ่นเทียมพ่นออกมานั้น เมื่อกระทบกับผิวดินอาจให้ดินแน่นทึบก็ได้ นอกเสียจากว่าดินจะมีวัสดุคลุมที่หนาพอ อย่างไรก็ตามโดยทั่ว ๆ ไปสำหรับสวนผลไม้ส่วนมากมักจะแนะนำให้ใช้หัวฉีดแบบพ่นน้ำเป็นฝอยละเอียดไปตามระดับพื้นดินได้ใบ

บางครั้งการให้น้ำสำหรับกล้วยอาจเป็นแบบปล่อยน้ำไปตามร่องน้ำระหว่างแถวปลูกอย่างช้า ๆ เพื่อให้น้ำซึมผ่านผิวดินลงไปถึงดินล่าง และยังทำให้บริเวณรอบ ๆ ต้นของกล้วยมีความชื้นและชุ่มชื้นอีกด้วย

การให้น้ำอีกแบบหนึ่งคือ การให้โดยพ่นน้ำไปตามท่อที่ถูกกำหนดตามความต้องการของผู้ปลูก การให้น้ำแบบนี้จะให้ประโยชน์ได้อย่างมาก เพราะวิธีนี้อาจช่วยทำให้น้ำใช้ได้สำหรับวัตถุประสงค์อื่น ๆ ในส่วนต่าง ๆ ของสวนด้วย เนื่องจากว่าโรคใบจุดของกล้วยมักเกิดทั่วไปกับพันธุ์กล้วยที่ปลูกส่วนใหญ่ในเกือบทุกประเทศที่ปลูกกล้วย จึงต้องมีการฉีดยาป้องกันเป็นระยะ ๆ และบ่อย ๆ ฉะนั้นจึงเป็นการดีอย่างมากที่จะมีน้ำไว้ใช้ทันทีที่ต้องการ เพื่อนำไปใช้ผสมยาฉีดป้องกันราที่ ต้องฉีดเป็นระยะ ๆ โดยผ่านทางระบบฝ่นเทียมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การค้ำกล้วย

เครือกล้วยที่หนักอาจดึงลำต้นให้โค้งลงจนถึงขั้นเป็นอันตรายที่เกิดจากเป็นเพราะถูกลมพัดทำให้เครือก้านเครือหรือลำต้นทั้งหมดหักโค่นได้เช่นกันเนื่องจากน้ำหนักกล้วย ด้วยเหตุนี้จึงควรทำการค้ำก้านเครือไว้ด้วยไม้เนื้ออ่อนที่ผ่าเป็นง่าม และควรมีไม้ค้ำจำนวนมาก ๆ เตรียมไว้ให้พร้อม ถ้าหากมีการปลูกไม้กันลมไว้ในไร่กล้วย อาจตัดเอากิ่งมาทำเป็นไม้ค้ำได้เป็นอย่างดี

การเก็บเกี่ยว

โดยทั่ว ๆ ไปในทางปฏิบัติการเก็บเกี่ยวมักนิยมการพิจารณาขนาดของเหลี่ยมกล้วยเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากความแก่ของผลกล้วยจะมีความสัมพันธ์กันอย่างมากกับนมเหลี่ยมผล หากเก็บเกี่ยวผลเพื่อทำการขนส่งทางเรือ ทางรถ หรือเพื่อต้องการส่งเป็นสินค้าออก ซึ่งจะต้องใช้เวลาในการขนส่งหลายวันควรตัดผลกล้วยเมื่อมีความแก่ประมาณ 75 เปอร์เซ็นต์ หรือมากกว่าเล็กน้อยสังเกตกล้วยมีเหลี่ยมอยู่บ้าง แต่ถ้าเป็นการขนส่งที่มีระยะทางยิ่งไกลก็ยิ่งจะต้องตัดผลกล้วยให้ดิบมากขึ้น

นอกจากนี้ระยะเก็บเกี่ยวกล้วยที่เหมาะสมอาจพิจารณาจากลักษณะอื่นอีก เช่นการนับจำนวนวันของกล้วย โดยเริ่มนับจากวันที่ปลีกล้วยโผล่ออกมาให้เห็นจนถึงวันเก็บเกี่ยวได้หรือเริ่มต้นจากวันที่กาบดอกของหวีแรกเปิดออกจนถึงวันที่เก็บเกี่ยว หรือการวัดเส้นผ่าศูนย์กลางของผลกล้วย และการพิจารณาจากขนาดของกล้วยซึ่งถ้าต้องการบริโภคเองจะต้องตัดเครือกล้วยเมื่อผลแก่เต็มที่หรือระยะที่ตัดแล้วทิ้งไว้จนผลสุกจะมีผิวเรียบและไม่มีเหลี่ยม ในการส่งระยะไกล ๆ อาจจะพิจารณาได้จาก

1. ลักษณะผล ดูขนาดลูกกล้วย เหลี่ยมกล้วยและความสมบูรณ์ของต้นถ้าเหลี่ยมมากความแก่จะต่ำ เหลี่ยมน้อยความแก่สูง

2. การดูเนื้อภายในผล กล้วยที่มีเนื้อพอเริ่มมีสีเหลืองมีข้างขึ้น แสดงว่ามีเปอร์เซ็นต์ความแก่สูงถ้ารสมันและฝาด เปอร์เซ็นต์ความแก่จะต่ำ

วิธีการเก็บเกี่ยว งานเก็บเกี่ยวขั้นแรกเริ่มจากการเก็บไม้ค้ำเครือกล้วยที่ใช้ในระหว่างมีลมแรงออกให้หมด วิธีการตัดจะใช้มือหนึ่งจับปลายเครือและอีกมือหนึ่งพันก้านเครือออก โดยให้เหลือก้านเครือไว้ติดกับเครือยาว ๆ หากเป็นกล้วยพันธุ์สูงจำเป็นจะต้องใช้คน 2 คน คือคนหนึ่งรับอีกคนหนึ่งตัดผู้รับจะรับนำเอาเครือกล้วยไปวางโดยเอาทางด้านปลายเครือขึ้นไว้ข้างบน จากนั้นจึงนำเอาเครือกล้วยไปชำแหละต่อไป ในกรณีที่ต้องการส่งกล้วยเป็นสินค้าไปยังท้องถิ่นห่างไกลหรือเป็นสินค้าออกจะต้องลำเลียงกล้วยไปยังศูนย์รวมกล้วยก่อนโดยไม่มีกรห่อหุ้ม

ขั้นตอนต่อไปของศูนย์รวบรวมกล้วยจะมีการทำความสะอาดเครือกล้วยโดยการจุ่มเครือกล้วยลงในน้ำ เพื่อล้างเอาโคลนหรือคราบน้ำยาพวกสารทองแดงที่ติดอยู่ออกและไล่สิ่งมีชีวิตทั้งหลาย เช่น ทาก แมงมุม เมื่อนำมาวางจนเครือกล้วยแห้งแล้วก็ตัดก้านเครือทั้งสองข้างให้สั้นลง จากนั้นจะวางเครือกล้วยลงบนโต๊ะ โดยเอาด้านหัวเครือลงแล้วดึงพลาสติกซึ่งทำเป็นม้วนแขวนอยู่ข้างบนลงมาสวมเครือปิดหัวปิดท้ายแล้วมัดเมื่อถึงขั้นตอนนี้เครือกล้วยก็พร้อมที่จะส่งออกสู่ตลาดหรือขนส่งจากแหล่งบรรจุ ไปยังโรงเก็บในลักษณะที่พร้อมที่จะส่งออกสู่ตลาดหรือขนส่งจากแหล่งบรรจุไปยังโรงเก็บในลักษณะที่พร้อมจะส่งออกได้ทันที

การบรรจุหีบห่อ

ในการบรรจุกล้วยชนิดคี่ของหมู่เกาะคานารีจะบรรจุในหีบห่อหรือกล่องกระดาษทรงสูง ทางฝั่งตะวันออกของแอฟริกันียมห่อกล้วยเป็นเครือยาวจากกันใช้หญ้ากรูเพื่อป้องกันการกระทบ แล้วหุ้มด้วยกระดาษมัดอย่างหนาแน่นที่ศูนย์รับและรวบรวมกล้วย ก่อนนำส่งแผนกตรวจเรือกล้วยทำหน้าที่นับเครือแยกตามคุณภาพหรือชั่งน้ำหนักและจะคัดเครือที่ไม่ได้มาตรฐานออก

ทางใต้ของแปซิฟิกจะบรรจุผลกล้วยเดี่ยว ๆ ลงในกล่อง แต่ละกล่องหนักประมาณ 25-30 กิโลกรัม ในออสเตรเลียจะบรรจุลงในลังไม้หนัก 25 กิโลกรัม ในแต่ละลังจะเป็นกล้วยชนิดเดียวกัน ขนาดเดียวกันในลังกรุด้วยกระดาษให้มีช่องอากาศระหว่างแผ่นไม้ สำหรับในฤดูหนาวจะปิดทับหมด

แถบตะวันตกและแถบทะเลแคริบเบียนจะส่งกล้วยออกต่างประเทศโดยตัดออกเป็นหวี ๆ แล้วบรรจุลงในกล่องกระดาษแข็งหรือหีบไม้หนัก 12.5 กิโลกรัม ซึ่งนับว่าเป็นการบรรจุหีบห่อที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน การบรรจุกล้วยเป็นหวี ๆ จะมีข้อเสียคือ กล้วยจะสุกไม่สม่ำเสมอ อาจแก้ไขโดยการตัดหวีกล้วยที่มีขนาดและอายุสม่ำเสมอ ส่วนข้อดีคือทำให้มีโอกาสเลือกกล้วยหวีดี ๆ จากเครือขนาดเล็กซึ่งจัดว่าไม่ได้มาตรฐานสำหรับการส่งออกเป็นเครือ ๆ ลดน้ำหนักบรรจุลง และไม่เปลืองเนื้อที่ทั้งนี้เพราะกล้วยที่ชำแหละเป็นหวี ๆ จะลดน้ำหนักของก้านเครือลงประมาณ 7.8 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักเครือ และลดขนาดใหญ่โตของเครือลงไปได้มาก

การขนส่ง

การขนส่งกล้วยอาจทำได้โดยรถยนต์ รถไฟ หรือเรือ ทั้งนี้แล้วแต่ชนิดของกล้วยปริมาณกล้วยที่ต้องการขนส่ง และระยะทางที่ขนส่งในกล้วยไซท์ส่งไปตลาดท้องถิ่นหรือตลาดภายในประเทศ จะทำการชำแหละกล้วยเป็นหวี ๆ นำไปเรียงบนรถบรรทุกที่พื้นและข้าง ๆ ทุกด้านของรถบรรทุกจะปูและบุด้วยใบกล้วย 2-3 ชั้น เพื่อกันกล้วยชำ การเรียงหวีกล้วยนี้เรียกว่า “การเรียงหมอน” หรือ “ตีหมอน” ทำโดยการวางหวีกล้วยคว่ำลงให้ซ้อนกันเป็นชั้น ๆ เรียงไปจนกระทั่งเต็มรถคันใหญ่ รถบรรทุกขนาดใหญ่จะบรรจุกล้วยได้คันละประมาณ 8 คัน ส่วนรถบันทุกเล็กจะบรรจุกล้วยไซท์ได้คันละประมาณ 2 คัน

การขนส่งทางรถไฟจะต้องเป็นตู้รถไฟจะต้องเป็นตู้รถไฟที่เป็นตู้ห้องเย็น มีเครื่องระบายอากาศในขณะเดียวกันต้องมีเครื่องทำความร้อนด้วยหากจำเป็นเมื่ออุณหภูมิภายนอกต่ำมาก จะต้องมีเครื่องบรรเทาอุณหภูมิภายในและหมั่นตรวจตราอยู่เสมอตลอดระยะเวลาการขนส่ง

การขนส่งทางเรือจะต้องเป็นเรือที่ทำพิเศษ เพื่อสะดวกและรวดเร็วในการขนถ่ายควรเป็นเรือที่มีความเร็วสูงมีห้องเย็น มีระวางบรรทุกขนาดใหญ่เท่าที่จะเป็นไปได้ การขนถ่ายกล้วยจะนำผ่านสายพานที่แข็งแรง

การขนส่งกล้วยจะกระทำในขณะที่กล้วยยังดิบอยู่เปลือกที่เป็นสีเขียวยังดำเนินกระบวนการสุกอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นสภาพของการขนส่งไม่ว่าจะเป็นทางรถไฟหรือเรืออุณหภูมิของสภาพการขนส่งของกล้วยแต่ละพันธุ์อาจจะแตกต่างกันบ้าง เช่น กล้วยหอมทอง เก็บได้ดีที่อุณหภูมิระหว่าง 10-12 องศาเซลเซียส นอกจากนั้นห้องเก็บควรมีเครื่องให้ความสะอาดอื่น ๆ พื้นระวางบรรทุกดีด้วยไม้ระแนงเพื่อให้มีการถ่ายเทอากาศทั้งที่ห้องบนและเบื้องล่างทั่วห้องเก็บ ในห้องเก็บแต่ละห้องควรมีคอกไม้กั้นเพื่อป้องกันเครื่องกล้วยที่อาจจะกระทบกระเทือนทำให้ชอกช้ำได้ควรวางกล้วยให้แน่นพอประมาณแต่ไม่ให้กล้วยช้ำ และไม่ถึงกลับหลวมจนทำให้กล้วยโคลงได้ (เกศินี, 2528)

การบ่มกล้วย

ตามปกติจะไม่นิยมปล่อยให้กล้วยสุกคาต้น หรือที่เรียกว่า “กล้วยสุกลม” เพราะจะได้ผลกล้วยที่มีรสชาติไม่อร่อย สีผิวกระด้างไม่น่าดู นอกจากนี้ควรใช้เวลาสำหรับการขนส่งและรอจำหน่ายด้วย กล้วยที่เก็บจากต้นจะถูกนำมาบ่มเพื่อให้กล้วยสุกสม่ำเสมอขึ้นในปริมาณตามความต้องการ การบ่มด้วยจะทำให้ห้องบ่มกล้วยที่สร้างขึ้นเป็นพิเศษเป็นห้องที่มีเพดานต่ำ ที่เพดานติดดวงไฟ สามารถควบคุมสภาพภายในห้องได้ทั้งอุณหภูมิ ความชื้น และการถ่ายเทอากาศ พื้นห้อง อาจโรยด้วยซีลีเนียม ฯลฯ เพื่อป้องกันผลช้ำหากกล้วยตกลงมาจากที่แขวนเครือในขณะที่ทำการบ่ม การบ่มกล้วยมีหลายแบบ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการบ่มคือ

การบ่มให้สุกเร็ว เป็นการจัดสภาพของอุณหภูมิและความชื้นภายในเวลาไม่เกิน 24 ชั่วโมง ต่อจากนั้นลดอุณหภูมิลงจาก 21 องศาเซลเซียส เป็น 20 องศาเซลเซียส แต่ความชื้นยังคงสูงอยู่ และไม่มีการถ่ายเทอากาศจนกว่าจะเริ่มมีสีเหลืองหลังจากนั้นจะรมด้วยแก๊สเอทิลีน ในความเข้มข้น 1 : 1,000 ส่วนทุก ๆ 12-24 ชั่วโมง และความชื้นยังคงสูงอยู่กว่า 80 เปอร์เซ็นต์ แต่มีการเปลี่ยนแปลงอากาศ 3-4 ครั้งในทุก ๆ ชั่วโมง จนกระทั่งเหลืองสีเขียวแต่เฉพาะที่ปลายผลกล้วยเท่านั้น

การบ่มให้สุกในอัตราปานกลาง เป็นการจัดสภาพของความชื้นสูงประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์ และไม่มีการถ่ายเทอากาศจนกว่าผลกล้วยจะเริ่มเปลี่ยนสีขณะที่มีอุณหภูมิประมาณ 17 องศาเซลเซียส ต่อจากนั้นจึงรมด้วยแก๊สเอทิลีน ดังที่ทำการบ่มกล้วยให้สุกเร็ว

การบ่มกล้วยให้สุกช้า เป็นการชะลอการสุกของกล้วย ทำโดยการจัดสภาพความชื้นที่ต่ำและอุณหภูมิที่ 14 องศาเซลเซียส หรือ 12 องศาเซลเซียสขึ้นอยู่กับปริมาณกล้วยที่ต้องการบ่ม จะต้องมีการเปลี่ยนอากาศ 3-4 ครั้งทุกชั่วโมง จนกว่ากล้วยจะเปลี่ยนสีแล้วจึงบ่มด้วยแก๊สเอทิลีนในอัตราที่ต่ำกว่าแต่ใช้วิธีเดียวกัน

การบ่มด้วยวิธีธรรมชาติ เป็นการบ่มกล้วยที่นิยมทำกันมากโดยกสิกรที่ปลูกขายย่อยในแถบร้อนอาจทำโดยแขวนเครือกล้วยไว้ในที่ร่ม 2-3 วัน ความร้อนจะทำให้กล้วยสุกเร็ว หรืออาจนำเครือกล้วยไปผึ่งแดดแล้วนำมาบ่มในหลุมที่กรุด้วยใบตอง เอาดินกลบประมาณ 3 วัน แล้วจึงเอาดินออก แต่ยังคงทิ้งเครือกล้วยไว้ในหลุมจนครบ 1 สัปดาห์ ให้กล้วยสุกเต็มที่ (เบญจมาศ, 2534)

โรค แมลงศัตรู และการป้องกันกำจัด

โรคตายพราย

เป็นโรคที่สำคัญที่สุดของกล้วย เชื้อราจะเข้าทำลายจากส่วนรากของกล้วยก่อนในดิน ที่พบว่ามีโรคนี้อาศัยอยู่จะทำการกำจัดได้ยากมาก เนื่องจากเชื้อดังกล่าวนี้จะสามารถกลับแข็งแรงขึ้นได้อีกภายในระยะ 2-3 ปี

สาเหตุของโรค เกิดจากเชื้อราชื่อ *Fusarium oxysporum* F. *Cubense* เชื้อนี้สามารถเจริญเติบโตได้ดีในดินที่มีการถ่ายเทอากาศดี โดยเฉพาะในดินร่วนปนทรายหรือดินทรายที่เป็นกรดจัด เชื้อจะแพร่กระจายได้เร็วมาก

ลักษณะอาการ โรคนี้มักเป็นกับกล้วยที่มีอายุ 4-5 เดือนขึ้นไป ลักษณะอาการภายนอกของกล้วยที่เพิ่งจะเป็น โรคนี้สังเกตเห็นได้ยาก เนื่องจากเชื้อของโรคจะเข้าทำลายต้นกล้วยทางด้านรากก่อน และจะเจริญอย่างรวดเร็วไปตามท่อน้ำของลำต้น อาการในช่วงนี้จะสังเกตเห็นเป็นทางสีเหลืองอ่อนตามก้านใบของใบล่างหรือใบแก่ ปลายหรือขอบใบจะเริ่มเหลืองและขยายไปอย่างรวดเร็วจนเหลืองหมดทั้งใบ ใบอ่อนจะมีสีเหลืองไหม้หรือตายหนึ่ง และบิดเป็นคลื่นในที่สุดก็จะหักพับตรงบริเวณโคนก้านใบ ส่วนใบยอดอาจจะเหลืองตั้งตรงเขียวอยู่ในระยะแรก แต่ในที่สุดก็จะแห้งตายไปเช่นกัน

อาการที่บริเวณลำต้น โดยเฉพาะตรงส่วน โคนต้นหรือเหง้าของกล้วย เมื่อผ่าดูภายใน จะพบแผลเน่าเป็นจุดสีเหลืองอ่อนจนถึงสีน้ำตาลแก่หรือแดงส้มและมีกลิ่นเหม็น ส่วนบริเวณลำต้นที่เรียกว่ากาบกล้วยเมื่อนำมาตัดตามขวางจะพบเป็นรอยชำ เน่า สีน้ำตาลเข้มหรือดำ อาการดังกล่าวจะ

ค่อย ๆ ลามเข้าไปข้างใน ต้นกล้วยจะยืนต้นแห้งตาย หากเป็นกับกล้วยที่ให้ผลแล้วเครื่องจะเหี่ยว ผลดิบเล็กไม่สม่ำเสมอและแก่ก่อนกำหนด เนื่องจากติดเชื้อและเปลี่ยนเป็นสีดำ

การป้องกันกำจัด

1. ใช้พันธุ์ต้านทาน เนื่องจากโรคนี้เป็นมากกับกล้วยน้ำว้าและกล้วยหอมทอง ดังนั้นจึงควรเปลี่ยนมาปลูกกล้วยไข่หรือกล้วยหักมุกที่ต้านทานต่อโรคได้ดีกว่า
2. มีการปรับสภาพของดินที่เป็นกรดโดยการใส่ปูนขาว อัตราที่ใช้ประมาณไร่ละ 4-5 ตัน
3. หากมีการบำรุงปุ๋ย ควรลดธาตุไนโตรเจนให้น้อยลง การใส่ปุ๋ยไนโตรเจนมากจะทำให้พืชอ่อนแอเชื้อโรคเข้าทำลายได้ง่าย
4. คัดเลือกหน่อพันธุ์กล้วยจากบริเวณที่ไม่เป็นโรคไปปลูก
5. หมั่นทำความสะอาดแปลงปลูกและเครื่องมือเครื่องใช้อยู่เสมอ เนื่องจากเชื้อโรคนี้สามารถแพร่กระจายไปได้ง่าย
6. ทำลายต้นกล้วยที่เป็นโรคโดยการสุ่มไฟเผาหรือขุดหลุมฝังให้ลึกอย่างน้อย 3-4 ฟุต
7. หลีกเลี่ยงการปลูกในหลุมเดิมที่เคยเป็นโรคมมาแล้ว

โรคใบจุด

สาเหตุ เกิดจากเชื้อรา *Cercospora musae*

ลักษณะอาการ อาการของโรคมักพบเป็นแผลมีลักษณะเป็นขีดสีน้ำตาลหรือน้ำตาลแดง สั้น ๆ ขนานไปกับเส้นใบ เห็นได้ชัดบริเวณด้านบนของใบส่วนใต้ใบจะเห็นเป็นขีดออกสีดำกระจายไปทั่วทั้งใบและขยายไปทางกว้าง ต่อมาทำให้เกิดอาการใบจุดและแผลจะลามติดกัน ทำให้ใบไหม้โดยเริ่มจากขอบใบเข้าไปตรงกลาง แผลจะเป็นสีเทาหรือสีน้ำตาลอ่อนล้อมรอบด้วยสีน้ำตาลเข้มหรือแดงและมีสีเหลืองเป็นวงล้อมรอบชั้นนอก ต่อมาจะเกิดเป็นบริเวณกว้างกระจายไปทั้งใบ

กล้วยที่เป็นโรคนี้นาน ๆ จะมีผลกระทบไปถึงจำนวนหวีและขนาดของผลทำให้ผลมีขนาดเล็กลง ผลอาจเปลี่ยนเป็นสีเหลืองและอาจปริออกเป็นทางยาวตามเหลี่ยมของผล พบมากที่สุด ในกล้วยน้ำว้าทุกระยะของการเจริญเติบโต แต่จะเป็นมากกับกล้วยที่โตแล้ว

การป้องกันกำจัด

1. ใบกล้วยเป็นโรคที่แห้งเหี่ยวคาดันให้นำไปเผาไฟ เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อโรค

2. ป้องกันการระบาดของโรคโดยฉีดพ่นสารเคมีคอปเปอร์ออกไซด์คลอไรด์ผสมยาจับใบ พ่นเดือนละ 2-3 ครั้ง หรือใช้ยาป้องกันเชื้อราแมนโคเซบหรือเบนโนมิลผสมไวต์ออยล์ฉีดพ่นก็ได้

โรคใบจุดกระ

สาเหตุ เกิดจากเชื้อรา *Guignardia musae*

ลักษณะอาการ จะพบอาการของโรคนี้ได้ทั้งบนใบและก้านใบ โดยสังเกตเห็นแผ่นใบเป็นจุดกระสีน้ำตาลเข้มหรือดำหรือเป็นทาง ๆ ตามแนวความยาวของเส้นใบ มีสีเหลืองเป็นหย่อม ๆ กระจายทั่วทั้งใบ โดยเฉพาะด้านของใบจะเห็นเด่นชัด ใบที่เป็นโรคนี้อย่างรุนแรงแผลที่อยู่ใกล้กันจะรวมเป็นแผลขนาดใหญ่ทำให้ทั้งใบแห้งได้ พบโรคนี้นี้ระบาดมากในกล้วยน้ำว้าและกล้วยหอมทอง โดยเฉพาะกล้วยหอมทองจะเป็นโรคนี้น่ายที่สุด

การป้องกันกำจัด

1. หากพบใบกล้วยที่เป็นโรคนี้นี้ให้ตัดนำไปเผาไฟเสียเพื่อป้องกันการระบาดและแพร่กระจายของเชื้อโรค
2. ป้องกันการระบาดของโรคโดยฉีดพ่นด้วยสารเคมี เช่น มานาบ หรือ บอร์โดมิกซ์เจอร์ อัตรา 6 : 6 : 100 (ปูนสี : ปูนขาว : น้ำ)

โรคใบจุดคอรีดานา

สาเหตุ เกิดจากเชื้อรา *Cordana musae*

ลักษณะอาการ โรคนี้นี้ระบาดรุนแรงในกล้วยไข่ ด้านบนของใบจะเห็นเป็นแผลลักษณะเป็นรูปไข่สีน้ำตาล ต่อมาแผลจะขยายใหญ่ขึ้น ขอบแผลเป็นสีน้ำตาลเข้ม ตรงกลางแผลสีน้ำตาลอ่อนปนเทา ส่วนตรงกลางสุดเป็นเส้นวงสีน้ำตาลและมีวงสีเหลืองล้อมรอบแผลอีกชั้นหนึ่ง การแผ่ขยายของแผลจะเป็นไปตามความยาวเส้นใบ

การป้องกันกำจัด

1. เก็บกวาดใบที่เป็นโรคออกเผาทำลาย
2. ป้องกันการระบาดของโรคโดยฉีดพ่นด้วยยาป้องกันกำจัดเชื้อราพวกแมนโคเซบหรือแคปแทน

โรคเหี่ยว

สาเหตุ เกิดจากเชื้อแบคทีเรียชื่อ *Pseudomonas solanacearum*

ลักษณะอาการ พบอาการเหี่ยวบนใบอ่อน ๆ ของกัลลวยต่อมาจะหักพบตรงก้านใบ อาการเหี่ยวจะระบาคอย่างรวดเร็ว หน่อกัลลวยที่กำลังจะแตกยอดจะมีสีดำ ยอดบิด แคระแกร็น และจะตายในที่สุด ลักษณะภายในลำต้นจะเปลี่ยนสีเป็นสีน้ำตาลแดงพบมากบริเวณไส้กลางของกัลลวย และลักษณะสีน้ำตาลแดงจะขยายไปยังก้านใบ ต่อไปยังเครือของกัลลวยและผล หน่อกัลลวยที่เป็นโรคนี้อบริเวณตาของหน่อจะเหลืองและตาย ภายในจะพบเนื้อเยื่อเน่า เห็นเป็นช่องว่างเมื่อตัดส่วนที่เป็นโรค แฉ่น้ำ จะพบเชื้อแบคทีเรียเป็นน้ำขุ่น ๆ ไหลออกมา อาการที่ผลหากเป็นผลอ่อนจะเน่าดำ

การป้องกันกำจัด

1. ทำลายกัลลวยที่เป็นโรคโดยการเผาไฟหรือฝัง
2. ทำการฆ่าเชื้อเครื่องมือที่นำไปใช้กับต้นที่เป็นโรค
3. ปรับปรุงหรือเลือกปลูกกัลลวยในสภาพที่เหมาะสม
4. ใช้หน่อกัลลวยที่ปราศจากโรคทำพันธุ์
5. ระวังไม่ให้เกิดบาดแผลกับต้นกัลลวย
6. แฉ่นอกกัลลวยด้วยยาฆ่าเชื้อก่อนนำไปปลูก

โรคยอดม้วน

สาเหตุ เกิดจากเชื้อไวรัสที่มีเปลือกชื่อ *Pentalonia nigronervosa* เป็นพาหะ ซึ่งเพลี้ยชนิดนี้ตัวอ่อนจะนำเชื้อไปได้ดีกว่าตัวแก่ นอกจากนี้ยังแพร่กระจายไปกับหน่อที่เป็นโรคได้ดีอีกด้วย

ลักษณะอาการ ในระยะแรกจะเกิดเป็นรอยขีดสีเขียว และเป็นจุดเล็ก ๆ ตามเส้นใบ เส้นกลางใบและก้านใบ ทำให้ใบที่เกิดถัดไปจะมีขนาดเล็กลง สีเหลืองใบม้วนที่ปลาย เมื่อโรคนี้อระบาคมากขึ้นทำให้ต้นแคระแกร็น ใบขึ้นรวมกันเป็นกระจุก ในบางครั้งเรียกโรคนี้อว่า “โรคยอดกะหล่ำ” (Cabbage Top) หรือโรคยอดม้วนนั่นเอง

โรคนี้อหากระบาคที่บริเวณช่อดอก จะทำให้ช่อดอกเจริญอย่างช้า ๆ เมื่อช่อดอกใกล้จะโผล่ช่อดอกจะพองโตขึ้น ทำให้ยอดปริ เครือมีขนาดเล็กจนใช้ประโยชน์ไม่ได้ ต้นกัลลวยที่เป็นโรคนี้อหน่อทุกหน่อของต้นแม่ก็จะเป็นต้นติดต่อกันด้วย

การป้องกันกำจัด เนื่องจากโรคนี้เกิดจากเชื้อไวรัสที่ไม่มีวิธีรักษาให้หายได้ การกำจัดสามารถทำได้โดยวิธีเดียว คือทำลายส่วนต่าง ๆ ของกล้วยที่เป็น โรคหรือที่สงสัยว่าเป็น โรคในทันทีที่เป็นกล้วยแสดงอาการ นอกจากนี้ก็ทำลายเพลี้ยที่เป็นพาหะในเวลาเดียวกันด้วย (เบญจมาศ, 2534)

แมลงศัตรูกล้วย

แมลงศัตรูกล้วยในประเทศไทยมีมากกว่า 20 ชนิด ทั้งที่สำคัญและไม่สำคัญ และทำลายกล้วยให้ได้รับความเสียหายตั้งแต่ราก เหง้า ต้น ใบ ดอก และผล ทั้งผลดิบและผลแก่ ความเสียหายอันเกิดขึ้นนี้จะมากขึ้นขึ้นอยู่กับชนิดและความสำคัญของแมลงแต่ละตัว ซึ่งพอจะเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้

ด้วงเข้ไชเหง้า

ด้วงชนิดนี้มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Cosmopolites sordidus* germ พบมากในเหง้ากล้วยหรือในดินที่มีเศษขยะพืชหรือส่วนของต้นกล้วยที่เน่าเปื่อย ด้วงนี้จะไม่ชอบแสงสว่าง ถ้ามีดมาก ๆ จะเคลื่อนตัวได้ว่องไวมาก ตอนกลางวันจะเขื่องช้า มักอยู่นิ่งไม่ค่อยเคลื่อนไหว ถ้าไปถูกตัวหรือได้รับกระทบกระเทือนมักจะทำเป็นตายหรืออนอนนิ่งเฉย ในพื้นที่ที่มีการปลูกกล้วยติดต่อกันเป็นระยะเวลานานตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป หรือในสภาพสวนที่รกรกมีต้นกล้วยหรือดอกกล้วยเน่าทับถมอยู่จะพบด้วงชนิดนี้อยู่ชุกชุมมาก โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งต่อกับฤดูฝนจะพบมากที่สุด

รูปร่างลักษณะ ตัวเมียของด้วงจะเจาะเหง้ากล้วยให้เป็นแผลก่อน แล้วจึงวางไข่ ส่วนมากชอบวางไข่กับตอหรือซากกล้วยเก่า ๆ ที่ถูกตัดทิ้งคาพื้นดิน ไข่ลักษณะของไข่มีรูปร่างกลมขวาริสีขาวนวล ไข่จะฟักตัวอยู่ประมาณ 6-7 วัน ก็จะออกเป็นตัวหนอนเล็ก ๆ ยาวประมาณ 0.10 เซนติเมตร สีขาว ไม่มีขา หัวสีน้ำตาลปนแดง มีขนเล็กน้อยตามลำตัวและที่หัว เมื่อโตเต็มที่จะยาวประมาณ 1.5 เซนติเมตร กว้าง 6 มิลลิเมตร จากนั้นก็จะเข้าดักแด้ ตอนแรก ๆ จะเป็นสีขาวแล้วค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นสีเหลืองแกมแดง และเป็นสีน้ำตาลแดงเมื่อใกล้จะเป็นตัวแก่

ตัวแก่ตัวเมียจะยาวประมาณ 1.3 เซนติเมตร กว้าง 3 มิลลิเมตร มีวงยาว 2.5 มิลลิเมตร ตัวมีขนาดยาว 1.1 เซนติเมตร กว้าง 2.7 มิลลิเมตร วงยาว 2.4 มิลลิเมตร ลำตัวสีเหลืองแกมน้ำตาล เมื่อออกจากดักแด้ใหม่ ๆ พออายุตัวแก่ได้ 4-5 วัน ก็จะมีสีน้ำตาลแก่หรือดำในที่สุด ลำตัวด้านหลังกลมมน มีวงโค้งคว่ำวงเล็กน้อย ปลายสุดของวงมีปากประกอบด้วยเขี้ยวที่แข็งแรง

1 คู่ หน้าอกมีรูมเล็ก ปีกบนที่คลุมหลังผู้มีร่องหรือรอยเป็นเส้น ๆ ตามความยาวของปีกซึ่งคลุม ส่วนท้องไว้ แต่คลุมปิดไม่หมด เหลือปล้องสุดท้ายคือกันโพลให้เห็นชัดเจน ไม่มีเครื่องหมายแสดงเพศผู้หรือเพศเมียที่มองเห็นได้จากภายนอกนอกจากสังเกตได้ว่าตัวผู้จะเล็กกว่าตัวเมีย

ชีวจักรของด้วงเข็มไขเหง้ากล้วย

อายุ 6-7 วัน

อายุหนอน 21-28 วัน

อายุดักแด้ 8-12 วัน

อายุตัวแก่ 6 เดือน - 2 ปี

ลักษณะการทำลาย ในระยะที่เป็นตัวหนอนจะทำความเสียหายแก่ต้นกล้วยมากที่สุด ตัวแก่ก็ทำความเสียหายได้เหมือนกัน แต่น้อยกว่า ตัวหนอนจะเจาะกัดกินไซรชอนอยู่ภายในเหง้าของ กล้วย ซึ่งโดยมากกินอยู่ได้ระดับผิวดินบริเวณโคนต้น จึงไม่สามารถมองเห็นการทำลายหรือร่องรอย การทำลาย ทำให้การส่งน้ำและอาหารพื้นดินขึ้นเลี้ยงลำต้นขาดตอนหยุดชะงัก ในเหง้าหนึ่งของกล้วย ถ้ามีตัวหนอนเพียง 5 ตัว จะสามารถทำลายเหง้าให้พุ่มและเน่าเหม็นล้มตายในที่สุด สามารถทำลาย ต้นกล้วยได้ทุกระยะ ตั้งแต่หน่อไปจนถึงหลังจากที่ตัดเครือแล้ว เป็นอันตรายร้ายแรงที่สุดต่อพืช ตระกูลกล้วยทุกชนิด โดยเฉพาะกล้วยน้ำว้าและกล้วยหอมพบระบาดรุนแรงมากกว่ากล้วยชนิดอื่น

การป้องกันกำจัด

1. เลือกพื้นที่ปลูกที่ปราศจากด้วงชนิดนี้ระบาดมาก่อน
2. ต้นพันธุ์ที่นำไปปลูกต้องมั่นใจว่าไม่มีไข่หรือตัวหนอนติดไปด้วย
3. รักษาความสะอาดของแปลงปลูกอยู่เสมอ
4. หากพบกล้วยที่ตายควรเก็บรวบรวมนำไปเผาไฟทำลายเสีย
5. การปลูกพืชอื่นหมุนเวียนหลังจากปลูกกล้วยไปแล้ว 3 ปี จะช่วยลดปริมาณด้วง ชนิดต่างๆ ลงได้
6. ใช้วิธีล่อ โดยตัดเหง้ากล้วยทำเป็นเหยื่อล่อวางไว้บนดิน แล้วฉีดยาฆ่าแมลงทำลาย
7. แซะโคนหน่อกล้วยที่จะใช้ทำพันธุ์ด้วยยาฆ่าแมลงในกลุ่มของดีลตรินก่อนนำไปปลูก

ด้วงวงเงาะลำต้น

ด้วงเข็มไซตันหรือด้วงวงเงาะลำต้นกล้วย มีชื่อวิทยาศาสตร์ *Odoiporus Longicollis Oliv* เป็นด้วงที่มักพบทุกแห่งที่มีการปลูกกล้วยเช่นเดียวกับด้วงไซเหง้ากล้วย แต่โดยทั่วไปจะพบด้วง

ไช้ต้นมากกว่าด้วงไช้เหง้า และสังเกตเห็นลักษณะหรือร่องรอยของการทำลายได้ง่าย ในบางครั้งพบอยู่รวมทำลายกล้วยต้นเดียวกันกับด้วงไช้เหง้าด้วย แหล่งที่พบด้วงชนิดนี้มาก ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนภาคอีสานไม่ค่อยพบหรือมีน้อยมาก

รูปร่างลักษณะ ด้วงไช้ลำต้นหรือไช้กาบกล้วยนี้มีลักษณะคล้ายกับด้วงไช้เหง้า แต่มีขนาดโตกว่า ลักษณะตัวหนอนจะอ้วน เมื่อออกจากไข่ใหม่ ๆ ตัวสีขาว หัวสีน้ำตาลอ่อน ต่อมาจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลแก่ โคนตัวจะยาวประมาณ 3.5 เซนติเมตร กว้าง 6 มิลลิเมตร ไม่มีขา ผิวหนังสีขาวยาวและอ่อนบาง หัวสีน้ำตาลแดง ลำตัวและปล้องเป็นริ้ว ชิดหัดได้ ตรงกลางลำตัวมีช่องขั้ว ถ้ามองเห็นเป็นรอยดำ ๆ พาดจากหัวถึงท้าย บริเวณลำตัวมีขนบ้างเล็กน้อย ระยะก่อนที่ตัวหนอนจะเข้าดักแด้จะยาวประมาณ 3 เซนติเมตร กว้าง 7 มิลลิเมตร ช่วงแรกสีขาวและจะค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล

ตัวแก่ทั้งตัวผู้และตัวเมียจะมีลักษณะคล้าย ๆ กัน แต่ตัวผู้ค่อนข้างเล็กกว่าตัวเมีย ลักษณะวงของตัวเมียจะเล็กเรียวยาวกว่าวงของตัวผู้ บริเวณส่วนบนของปีกมีรอยปุ่มตามความยาวของปีก ซึ่งไม่คลุมตลอดปลาย ส่วนท้องมีขาใหญ่ป้อมและส่วนหลังจะแบนกว่าด้วงไช้เหง้า ตัวแก่นี้จะมีสีน้ำตาลเมื่อออกจากดักแด้ใหม่ ๆ และจะมีสีดำภายหลังออกจากดักแด้ 4-5 วัน ในวงจรชีวิตทั้งหมดจะกินเวลาประมาณ 2 เดือน หรือ 4-5 ช่วงอายุในหนึ่งปี

ลักษณะการทำลาย ตัวแก่ของด้วงวงชนิดนี้จะวางไข่ไว้ตามบริเวณกาบกล้วย ส่วนของลำต้นที่เหนือพื้นดินขึ้นไปจนถึงประมาณกลางต้น จากนั้นตัวหนอนก็จะค่อย ๆ กัดกินเซลล์ต้นกล้วยเข้าไปทีละน้อยจนถึงไส้กลางของต้น มองเห็นข้างนอกรอบต้นเป็นรูพรุนทั่วไป จากนั้นก็จะเกาะกินทำลายอยู่ตรงกลางต้น ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ต้นกล้วยตาย ส่วนมากจะพบกับกล้วยที่โตแล้วหรือใกล้จะออกปลีหรือกำลังออกปลีหรือกำลังตกเครือ ซึ่งมักจะทำให้เครือหักพับกลางต้นหรือเหี่ยวเฉาขึ้นต้นตาย

การป้องกันกำจัด

1. การเลือกที่ปลูกกล้วยใหม่ ควรเป็นที่ที่ปราศจากโรคแมลงรบกวน บริเวณไม่รกร้างและไม่เคยมีด้วงระบาดมาก่อน
2. ขยายพันธุ์จากหน่อที่สมบูรณ์ดี แข็งแรง ปราศจากแมลงที่เป็นอันตราย และไม่ควรวางหน่อกล้วยที่ขูดมาใหม่ ๆ ไว้กับพื้นดินข้ามคืน เพราะแมลงด้วงเข็มอาจเข้าวางไข่ได้
3. ในพื้นที่ปลูกกล้วยติดต่อกันนานกว่า 3 ปี ควรเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นหมุนเวียนชั่วคราวสัก 1 ปี เพื่อจะช่วยป้องกันแมลงศัตรูให้น้อยลง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. หมั่นดูแลความสะอาดของแปลงปลูกกล้วยอยู่เสมอ ต้นหรือตอกกล้วยที่เน่าควรถูกกวาดไปฝังหรือเผาทำลาย
5. หน่อกล้วยที่คัดเลือกไว้ทำพันธุ์ควรนำมาแช่น้ำยาฆ่าแมลงพวกคลอรีน 25% ก่อนนำไปปลูก
6. หากเป็นกล้วยที่ปลูกแล้วอาจฉีดพ่นป้องกันด้วยสารเคมีในกลุ่มของคลอรีนที่มีชื่อทางการค้าเช่น คีลคอริน หรือ คีลเดร์กซ์ ตามอัตราส่วนที่กำหนด

หนอนม้วนใบกล้วย

เป็นหนอนผีเสื้อ มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Erionota thrase* L. ซึ่งสำคัญคือสามารถทำลายกล้วยให้ได้รับความเสียหายรองลงมาจากด้วงงวงเจาะเหง้าและลำต้น พบระบาดมากในแหล่งที่มีการปลูกกล้วยทั่ว ๆ ไปในช่วงระหว่างปลายฤดูฝนจนถึงต้นฤดูฝนหรือในราว ๆ เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนพฤษภาคม ในภาคกลางพบผีเสื้อของหนอนชนิดนี้เกือบทุกฤดู ในเวลาพลบค่ำตามสวนไม้ผลทั่วไปบินได้ว่องไวและรวดเร็วมาก หนอนม้วนใบกล้วยนี้สามารถทำลายกัดกินใบกล้วยได้หลายชนิดแม้กระทั่งกล้วยป่า แต่ที่พบมากที่สุดคือกล้วยน้ำว้าและกล้วยหอม

รูปร่างลักษณะ ตัวแก่เป็นผีเสื้อกลางคืนชนิดหนึ่งสีน้ำตาลปนเทา บนหลังปีกแต่ละข้างจะมีแต้มสีเหลืองหม่นเกือบเป็นรูปสี่เหลี่ยมปรากฏอยู่ที่ปีกคู่บนข้างละ 2-3 แต้ม ใหญ่แต้มหนึ่งและเล็กอีกแต้มหนึ่งเรียงคู่กัน มีปากเป็นงวงยาว โดยเฉลี่ยจะยาวประมาณ 4-5 เซนติเมตร (ยาวกว่ามวนผีเสื้อเจาะไซ) ไร้ดูดกินน้ำหวานจากดอกและผลไม้อื่นเป็นอาหาร แต่จะดูดน้ำหวานจากผลไม้ที่ปรากฏมีรอยแตกแล้วหรือผลที่มีผิวเปลือกบางเท่านั้น ไม่สามารถใช้งวงเจาะหรือแทงผลไม้ที่มีเปลือกหนาหรือแข็งได้ เนื่องจากตอนปลายของงวงมีลักษณะอ่อนสำหรับดูดกินเท่านั้น

ผีเสื้อตัวแก่หลังจากที่ได้รับการผสมพันธุ์แล้วจะวางไข่ไว้บนใบกล้วยแก่ที่เป็นสีเขียวจัด ลักษณะของไข่สีขาว ฟองโตประมาณเท่าหัวเข็มหมุด ส่วนมากจะวางอยู่เป็นฟองเดี่ยว ๆ จากนั้นจะใช้เวลาประมาณ 5 วัน ไข่ก็จะฟักออกเป็นตัวหนอน ลักษณะหัวมีสีดำ ขนาดเล็กกว่าลำตัวมาก ผิวของลำตัวมีขนสั้นเล็ก ๆ บาง ๆ สีขาวและมีแปंगขาว ๆ ทั่วตัว ช่วยให้ตัวหนอนไม่เปียกน้ำง่าย เมื่อโตเต็มที่จะมีขนาดยาวประมาณ 5 เซนติเมตร และกว้างประมาณ 8 มิลลิเมตร

ชีวจักรของหนอนชนิดนี้

อายุไข่ 5-8 วัน

อายุตัวหนอน 25-30 วัน

อายุด้กแต่ 10-12 วัน

อายุตัวเต็มวัย 7-14 วัน

ลักษณะการทำลาย หลังจากไข่ฟักออกเป็นตัวหนอนเล็ก ๆ จะเริ่มคลานเข้าไปกัดกินอยู่ใต้ใบโดยเริ่มจากขอบใบก่อน และพยายามกัดเป็นแถบกว้างเพื่อใช้ม้วนห่อตัว เมื่อหนอนโตขึ้นการม้วนของใบมีลักษณะเป็นหลอดยาวและใหญ่ขึ้นตามตัว ตัวหนอนจะกัดกินอยู่ประมาณ 23-25 วัน ก็โตเต็มที่และหยุดกิน เข้าด้กแต่อยู่ภายในหลอดนั้นประมาณ 10 วัน ก็ออกจากด้กแต่เป็นผีเสื้อต่อไป กลัวยที่ถูกหนอนกัดกินมาก ๆ จะทำให้ใบขาดวินใช้ประโยชน์ไม่ได้

ศัตรูธรรมชาติของหนอนม้วนใบกล้วยคือแมลงตัวเบียนซึ่งมีอยู่ 3 ชนิด ชนิดแรก แตนเบียนพวก Ichneumonidae ลักษณะส่วนท้องด้านหลังมีสีดำและเหลืองสลับกันคนละปล้องสังเกตได้ง่าย การทำลายของแตนเบียนชนิดนี้จะใช้ปลายกันแทงตัวหนอนม้วนใบกล้วยแล้ววางไข่เมื่อไข่ของแตนเบียนนี้เป็นตัวหนอนเล็ก ๆ ก็จะไชซอนเข้ากินภายในตัวหนอนม้วนใบกล้วยจนตายไป

ส่วนอีกชนิดหนึ่งคือ แตนเบียนพวก Braconid Fly และ Chalcid Fly มีตัวสีค่อนข้างดำ ปีกสีขาวใสการทำลายของแตนเบียนทั้งสองชนิดนี้จะวางไข่ไว้ใกล้ ๆ หรือที่ตัวของด้กแต่เลยพอไข่ออกเป็นตัวหนอนเล็ก ๆ ก็จะไชซอนเข้าทำลายภายในของด้กแต่จนด้กแต่ตายไปในที่สุด แล้วหนอนเบียนนี้จะเข้าด้กแต่ก็ออกเป็นตัวแก่ไชซากด้กแต่ของหนอนที่ตายแล้วออกมาเป็นตัวเบียนต่อไป

การป้องกันกำจัด

1. เก็บทำลายตัวหนอนม้วนใบที่พบตามใบกล้วยมาทำลายเสีย เป็นการป้องกันไม่ให้หนอนกัดกินใบกล้วยและป้องกันการแพร่พันธุ์

2. ฉีดพ่นป้องกันด้วยสารเคมีในกลุ่มของคลอรีไพริฟอส (Chlorpyrifos) มีชื่อการค้า เช่น ลอร์สเบน 50% อีซี, เดอร์สเบน 20% อีซี หรือ ลอร์สเบน 20% อีซี ตามอัตราส่วนที่กำหนด

แมลงวันผลไม้

แมลงวันผลไม้เป็นศัตรูพืชที่สำคัญอย่างยิ่งชนิดหนึ่งต่อผลไม้ มีอยู่มากมายหลายชนิด แต่ที่พบมากและสำคัญที่สุดมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Dacus Dorsalis* Handel ซึ่งพบทำลายผลไม้แทบทุกชนิด เช่น มะม่วง ชมพู กล้วย ฝรั่ง และน้อยหน่า เป็นต้น

รูปร่างลักษณะ ตัวเต็มวัยสีน้ำตาลแดง มีลวดลายลายสีเหลืองบนส่วนนอกมองเห็นเป็นสีทองอย่างชัดเจน ทำให้มีชื่อเรียกกันทั่ว ๆ ไปอีกชื่อหนึ่งว่า “แมลงวันทอง” ตัวเมียและตัวผู้จะ

สังเกตเห็นความแตกต่างได้อย่างชัดเจน โดยตัวเมียจะมีก้นแหลม เนื่องจากมีส่วนของอวัยวะวางไข่ยื่นออกมา แต่ตัวผู้จะมองเห็นลักษณะก้นที่กลมกว่า นอกจากนี้ลักษณะที่สำคัญของแมลงวันชนิดนี้คือ ส่วนหน้าจะมีจุดกลมสีดำ 2 จุด หน้าแข็งของขาคู่ที่ 3 มีสีดำอมแดงในขณะที่ขาส่วนอื่นสีเหลืองอมน้ำตาลโปร่งแสง ปีกมีแถบสีดำแคบ ๆ เป็นเส้นและมีลักษณะยาวไปตามความยาวของปีกส่วนที่ห้องของปล้องที่ 2, 3 จะมีแถบสีดำที่ฐานและมีแถบสีดำพาดขวางอยู่ที่ปล้องที่ 3 และ 5

ตัวเต็มวัยจะมีอายุประมาณ 1-3 เดือน ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและอาหาร เมื่อออกจากดักได้ 8-12 วัน ก็จะเริ่มทำการผสมพันธุ์โดยจะผสมพันธุ์ในเวลาเย็น และสามารถผสมพันธุ์กับเพศผู้ได้หลายครั้ง แล้วจะวางไข่โดยใช้อวัยวะวางไข่แทงเข้าไปในผลไม้ วางไข่ครั้งละประมาณ 5-10 ฟอง ในวันหนึ่ง ๆ สามารถวางไข่ได้ 20-50 ฟอง และตลอดชั่วอายุจะวางไข่ได้ประมาณ 1,200 ฟอง

ลักษณะการทำลาย การทำลายของแมลงวันทองเกิดขึ้นเมื่อแมลงวันทองเพศเมียแทงอวัยวะวางไข่เข้าไปในผลไม้ แล้ววางไข่สีขาวขนาดเล็กเข้าไป หลังจากนั้นประมาณ 2 วันไข่ก็จะฟักตัวออกเป็นหนอนชอนไชกินเนื้อผลไม้ นั้น ๆ กินลึกลงไปใจกลางเรื่อย ๆ พร้อมกับเจริญเติบโตขึ้นตามลำดับ จนเป็นผลทำให้ผลเน่ามีน้ำไหลและร่วงหล่นในที่สุด ปกติแมลงวันทองชอบวางไข่ในผลไม้ที่ใกล้จะสุกแล้ว ลักษณะของผลไม้ที่ถูกทำลายนั้นในระยะแรก ๆ จะสังเกตได้ยาก แต่โดยทั่วไปแล้วจะเกิดรอยชำได้ผิวเปลือกในบริเวณที่วางไข่ ในระยะต่อไปหนอนจะกินเนื้อในของผลไม้ ทำให้กลวงเป็นรู ถ้าตัดดูเสียงจะดังแบบโปร่ง ๆ ไม่ทึบ ในระยะนี้ผลไม้มักจะเน่า เป็นรูมีน้ำไหลเยิ้มและร่วงหล่น ผลไม้ที่ถูกแมลงวันทองทำลายแล้วมักจะมีศัตรูชนิดอื่น ๆ ทั้งโรคและแมลงเข้าชำเติม ดังนั้น จึงพบว่าผลนั้นจะสูญเสียไป 100 เปอร์เซ็นต์ ไม่สามารถนำไปรับประทานหรือจำหน่ายได้เลย

สำหรับในกล้วย แมลงวันทองชนิดนี้เป็นศัตรูของกล้วยหลายชนิด เช่น กล้วยน้ำว้า กล้วยหอม และกล้วยไข่ เป็นต้น แมลงจะเข้าทำลายเมื่อผลสุก โดยเฉพาะกล้วยหอมจะชอบมากที่สุด คงเป็นเพราะหวานมากและเน่าเร็วกว่าชนิดอื่น ๆ เมื่อกล้วยถูกทำลายไชชอน เนื้อกล้วยก็จะเน่าเสียในวงการค้าหรือกสิกรผู้ปลูกกล้วยไม่ค่อยได้เห็นการทำลายอย่างรุนแรงหรือมากเช่นแมลงศัตรูอื่น ๆ เพราะกล้วยที่ปลูกและขายกันอยู่ในตลาดภายในประเทศก็ไม่พอที่จะเหลือส่งตลาดจนกระทั่งสุกอมอันจะเปิดโอกาสให้แมลงวันเข้าทำลายได้ ฤดูที่พบว่าแมลงชนิดนี้ระบาดมากและมีปริมาณสูงสุดคือเดือนพฤษภาคม และต่ำสุดเดือนตุลาคม-กุมภาพันธ์

ความเสียหายอันเกิดจากแมลงวันผลไม้พอจะแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1. ทำให้ผลผลิตลดลง เนื่องจากผลที่ถูกแมลงทำลายจะเน่าและร่วงหล่น ถ้าไม่มีการป้องกันกำจัดอาจเสียหายได้ถึง 100 เปอร์เซ็นต์

2. ทำให้คุณภาพของผลผลิตลดลง มีตำหนิเนื่องจากการแทงของอวัยวะวางไข่ของแมลงวันผลไม้หรือทำให้ผลนั้นผิดรูปร่าง เช่น เป็นปุ่มปม หรือมีหนอนอยู่ภายใน ทำให้เป็นที่รังเกียจต่อผู้บริโภค

3. ทำให้เสียการตลาด เช่น ประเทศญี่ปุ่นไม่ยอมให้ผลไม้จากประเทศไทยเข้าไปจำหน่าย เนื่องจากเป็นแหล่งที่ระบาดของแมลงวันทอง

การป้องกันกำจัด ในการป้องกันกำจัดแมลงวันผลไม้สามารถที่จะทำได้มากมายหลายวิธี ทั้งนี้แล้วแต่สภาพแวดล้อมอื่น ๆ ที่เหมาะสม ซึ่งการป้องกันกำจัดให้ได้ผลดีควรจะใช้หลาย ๆ วิธีรวมกัน คือ

1. เก็บผลที่แมลงวันผลไม้ทำลายหล่นอยู่โคนต้นและที่ค้างอยู่บนต้นนำไปฝังดินทำลายหรือเก็บรวบรวมใส่ในตุ่มที่มีน้ำแล้วปิดฝาให้แน่นสนิทเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของตัวหนอน

2. ห่อผลไม้ด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษสีน้ำตาลหรืออื่น ๆ เพื่อป้องกันการวางไข่

3. ทำเหยื่อพิษเพื่อกำจัดตัวเต็มวัย โดยใช้ผลไม้ที่ถูกทำลายแล้วเก็บมากองเป็นจุด ๆ (ต้องแน่ใจว่าผลไม้ชิ้นนั้นไม่มีหนอนแล้ว) และฉีดพ่นด้วยยาฆ่าแมลง ยาที่ใช้เช่น คีลคริน, โมโนโครโทฟอส เป็นต้น

4. ใช้กับดักโดยใช้สารเมทิลยูจินอลผสมยาฆ่าแมลงเป็นสารล่อทำลายเพศผู้ โดยเริ่มวางกับดักก่อนฤดูระบาดประมาณ 1 เดือน

5. ในระยะที่มีการระบาดอย่างรุนแรงซึ่งแก้ไขด้วยวิธีอื่นไม่ทัน อาจฉีดพ่นด้วยยาฆ่าแมลงในกลุ่มของมาลาไทออน หรือโคเมโทเอต ที่มีชื่อการค้า เช่น มาลาเทน มาลาไรออน 83% อีซี เป็นต้น

ตักแตนผี

รูปร่างลักษณะ การวางไข่จะเริ่มจากภายหลังฤดูฝนไปแล้ว โดยวางไข่ฝังลงใต้ดิน หรือพื้นทรายลึกประมาณ 3 นิ้ว ไข่จะรวมกันอัดแน่นอยู่ในถุงยาว ๆ หรือลักษณะอื่นแตกต่างกันไป ลักษณะของไข่เมื่อออกใหม่ ๆ จะเป็นสีเหลืองแล้วค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลเข้ม หลังจากฟักตัวอยู่ประมาณ 5 เดือน ก็จะออกเป็นตัวอ่อน ในระยะตัวอ่อนจะมีการลอกคราบทั้งหมด 8 ครั้ง ใช้เวลาประมาณ 4-5 เดือน เมื่อลอกคราบครั้งสุดท้ายก็จะเป็นตัวอ่อนที่มีปีกสมบูรณ์

ตัวเต็มวัยเป็นตักแตนที่มีขนาดใหญ่ชนิดหนึ่งมีลักษณะผิดแผกไปจากตักแตนธรรมดา ด้านบนของอกส่วนแรกมีปุ่มพื้นผิวขรุขระสีเหลืองหรือเหลืองส้มกระจายอยู่ทั่วไป ทางด้านข้างจะเป็นสีนวล พื้นปีกสีเขียวมีจุดสีเหลืองเล็กบ้างใหญ่บ้างกระจายอยู่ทั่วไป ด้านใต้อกส่วนกลางและอกส่วนท้ายมีสีดำปนส้มเล็กน้อย บริเวณลำตัวมีแถบสีส้มคาดเป็นปล้อง ๆ เห็นได้ชัด

เมื่อเป็นตัวเต็มวัยได้ประมาณ 170-180 วัน ตัวเมียก็จะรับการผสมพันธุ์จากตัวผู้ หลังจากนั้นจะวางไข่ภายใน 10-15 วัน ตามปกติตัวเมียหนึ่ง ๆ จะวางไข่ได้ 1 ถุง จำนวนไข่ในถุงหนึ่ง ๆ ประมาณ 40-70 ฟอง อายุของไข่ประมาณ 3-5 เดือนก็จะฟักออกเป็นตัวอ่อนและจะเติบโตเป็นตัวเต็มวัยต่อไป

ระยะผสมพันธุ์ ปลายเดือนกันยายนถึงต้นตุลาคม

ระยะฟักไข่ กลางเดือนกุมภาพันธ์ ถึง มีนาคม

ระยะตัวเต็มวัย กรกฎาคม - สิงหาคม - กันยายน

ลักษณะการทำลาย ตักแตนผีสามารถที่จะกัดกินพืชได้หลายชนิด โดยเฉพาะใบกล้วยซึ่งเป็นพืชที่ตักแตนผีชอบมากที่สุด การเข้าทำลายไม่ว่าจะอยู่ในระยะตัวอ่อนหรือตัวแก่ ยิ่งเป็นช่วงตัวแก่จะยิ่งทวีความร้ายแรงในการทำลายพืชมากที่สุด ฉะนั้นถ้าเกิดมีตักแตนผีระบาดเข้าไปในสวนกล้วยได้เมื่อใดแล้ว จะทำให้เกิดความเสียหายรุนแรงและอาจหมดเป็นสวน ๆ ได้

การป้องกันกำจัด

1. ใช้เหยื่อพิษ เช่น กากน้ำตาล น้ำ รำข้าว และผสมยาฆ่าแมลงในกลุ่มของคาร์บาริลไปวางล่อไว้ เมื่อตักแตนกินเข้าไปก็จะได้รับพิษตายไป
2. ฉีดพ่นด้วยยาฆ่าแมลงชนิดดูดตัวตาย เช่น ยาเคมีในกลุ่มของเฟนิโทรไทออน (Fenitrotin) ที่มีชื่อการค้า เช่น ซูมิไรออน 50 อีซี, โตรนิเฟน และ ซูมิไรออน 83 ULV เป็นต้น

หนอนกระทุ้

มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Prodenia litura* Fabr หนอนชนิดนี้เป็นศัตรูพืชทั่วไป นอก จากพืชผักมันยังสามารถกัดกินพืชอื่น ๆ ได้อีกหลายชนิดทั้งพืชไร่ ไม้ผล และไม้ประดับ เท่าที่พบ พืชที่เป็นอาหารของหนอนชนิดนี้มีมากกว่า 15 ชนิด รวมทั้งใบของกล้วยที่มันชอบกินด้วย

รูปร่างลักษณะ หลังจากที่พักออกจากไข่แล้วจะเป็นตัวหนอนอยู่ประมาณ 17-21 วัน ก็จะเข้าตัวเต็มวัย ตัวหนอนที่โตเต็มที่จะมีขนาดของลำตัวกว้างประมาณ 6 มิลลิเมตร และยาว ประมาณ 5.2 เซนติเมตร หัวสีดำหรือสีน้ำตาลอ่อน เมื่อตัวเล็ก ๆ มีสีเขียวอ่อนลำตัวที่มีขนาดโตแล้วมี จุดลายหลายสี หนอนโตเต็มที่ในระยะเข้าใกล้ดักแด้จะเปลี่ยนเป็นสีคล้ำหรือสีน้ำตาลดำ หนอนชนิด นี้จะขยันเดินมาก เมื่อโตเต็มที่ก็จะคลานลงดินที่โคนต้นกล้วยหรือบริเวณใกล้เคียงที่ร่มเย็นและปลอดภัยจากศัตรูเพื่อเตรียมเข้าดักแด้ ปกติมักชอบเข้าดักแด้ในร่องดินที่แตกกระแหงที่เย็นชื้นเป็นที่กำบัง จะ เป็นดักแด้ประมาณ 10-13 วัน ก็จะออกเป็นผีเสื้อ เมื่อเป็นตัวแก่หรือเป็นผีเสื้อแล้วออกกินในเวลา กลางคืน มีขนาดวัดจากปลายปีกกางทั้งสองประมาณ 3-4 เซนติเมตร ปีกอุบนสีเทา คู่ล่างสีขาวอ่อน เป็นเงาเล็กน้อย เมื่อออกจากดักแด้ใหม่ๆ จะมีสีสดเห็นได้ชัด

ลักษณะการทำลาย หนอนกระทุ้ชอบกัดกินใบกล้วยอ่อนที่ยังไม่คลี่หรือเพิ่งเริ่มคลี่ ใหม่ ๆ และจะไม่ชอบกัดกินใบแก่ที่มีสีเขียว ลักษณะที่ทำลายมักกัดเป็นรอยแหวกไปตามขอบใบเป็น ทาง แต่สั้นกว่ารอยกัดของหนอนม้วนใบ รอยกัดที่พบบริเวณตรงกลางของใบจะทะลุเป็นรูกลม ๆ โต ประมาณเท่าขนาดและอายุของหนอนนั้น ใบกล้วยที่แตกออกใหม่ หน่อกล้วยโคนต้นหรือหน่อที่นำมา ปลุกใหม่ พอแตกใบอ่อนมักจะถูกหนอนกระทุ้ตัวเล็ก ๆ เข้าแทะกินใบได้ผิวใบ เมื่อหนอโตก็สามารถ กินได้ทั้งใต้ใบและบนใบ

การป้องกันกำจัด

1. หากพบหนอนอาจจับด้วยมือ ทำลายเพื่อป้องกันการแพร่พันธุ์
2. หากพบมีหนอนระบาดมากอาจฉีดพ่นด้วยสารเคมีให้ทั่วทั้งต้นและบริเวณพื้นดิน ใกล้เคียงด้วยยาฆ่าแมลงในกลุ่มของคลอโรไพริฟอส มีชื่อการค้าเช่นลอร์สแบน 20% อีซี หรือเดอร์ สแบน 20% อีซี ในอัตราส่วนตามที่กำหนด เป็นต้น

หนอนปลอก

เป็นหนอนที่มีหลายชนิดทั้งขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ พบเห็นกัดกินใบกล้วยได้ทุก ชนิด นอกจากนี้ยังกัดกินใบมะพร้าว ชมพู่ และใบปาล์มต่าง ๆ ให้ได้รับความเสียหายอีกด้วย

รูปร่างลักษณะ ตัวหนอนเมื่อออกจากไข่จะไม่มีปลอก ลักษณะลำตัวสีขาว หัวสีดำ มีเขี้ยวที่โตเมื่อหนอนโตหรือมีอายุมากขึ้น ขอบปล้องบนของลำตัวจะมีสีน้ำตาลเข้ม ขนาดโตเต็มที่กว้าง 6 มิลลิเมตร ยาว 2.5 เซนติเมตร หลังออกจากไข่จะกัดทะใบหรือส่วนเส้นใยของพืชมาทำปลอกหุ้มตัวโดยใช้ใยเหนียวมาจากน้ำลายของมัน เมื่อมันถูกระทบกระเทือนก็จะหดตัวเข้าไปในปลอกนี้จนอยู่กับที่ ถ้าผู้ใช้ได้ใบตัวก็จะตกลงข้างล่างทันทีโดยมีใยติดยาวจากปากของมันลงไป เมื่อเหตุการณ์สงบปกติมันจะค่อย ๆ คืบคลานขึ้นมาเข้าอาศัยอยู่ในปลอกดั้งเดิม

ลักษณะของการทำลาย ตัวเล็กจะพบคลานกัดกินบนใบของกล้วย โดยมีปลอกที่หุ้มขึ้นไปข้างหลังพอโตขึ้นปลอกก็ทำให้ใหญ่ขึ้น ส่วนมากไม่ค่อยพบเดินอยู่บนใบ มักเกาะห้อยเอาส่วนท้ายปลอกลง และกัดกินอยู่ตามส่วนใต้ของใบ ปลอกของตัวหนอนจะมีความเหนียว และปลอกภัยจากศัตรูธรรมชาติดีกว่าแมลงชนิดอื่น ๆ จึงระบาดและทำลายพืชได้รวดเร็วมาก ใบกล้วยที่ถูกหนอนชนิดนี้เข้าทำลายพบว่าทั้งใบอ่อนและแก่จะมีรอยแห้วพรุณเป็นตำหนิเสียหายทั่วทั้งใบ ทำให้การปรุงอาหารของใบไม่เป็นไปตามปกติและผลผลิตลดลง

การป้องกันกำจัด

1. หากพบมีหนอนชนิดนี้อาจจับทำลายด้วยมือ
2. ในการฉีดพ่นด้วยสารเคมีควรมีการผสมยาจับใบเพิ่มด้วย จะช่วยให้การป้องกันกำจัดมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากหนอนชนิดนี้จะคืบคลานตามใบและกัดกินใบ ยาที่ใช้เป็นยาในกลุ่มของคลอโรไพริฟอส หรือคาร์บาริล เป็นต้น

ด้วงเต่าแตงกินใบกล้วย

รูปร่างลักษณะ เป็นด้วงปีกแข็งชนิดเล็ก ตัวสีน้ำตาลดำ หัวสีน้ำตาล ขนาดกว้าง 1.5 มิลลิเมตร และยาวประมาณ 2.5 มิลลิเมตร

ลักษณะการทำลาย ตัวแก่ชอบกัดทะใบกล้วยยอดอ่อนในขณะที่ยังม้วนกลมอยู่หรือใบที่คลี่ออกใหม่ ๆ ที่ยังไม่เป็นสีเขียว ส่วนใบแก่ที่มีสีเขียวแล้วจะไม่ชอบกัดกิน รอยกัดทะของด้วงชนิดนี้ทำให้ใบกล้วยมีตำหนิเป็นรูสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ ทะลุบ้างไม่ทะลุบ้างทั่วทั้งใบ จะเห็นได้ชัดเมื่อใบคลี่ออกและเขียวจัดแล้ว ทำให้ใบที่ทำหน้าที่ปรุงอาหารเลี้ยงลำต้นหยุดชะงักลง

การป้องกันกำจัด

1. ดูแลสวนกล้วยให้โล่งเตียน ไม่สกปรกรุงรังเพื่อไม่ให้เป็นที่แอ่งอาศัยเพาะพันธุ์
2. ฉีดพ่นด้วยสารเคมีดีลตรินชนิดผงละลายน้ำ ความเข้มข้น 0.5% ที่ยอดหรือตามใบอ่อนของกล้วย

มวนร่างแห

มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Stephanitis typicus* Dist เป็นแมลงจำพวกปากดูดขนาดเล็กชนิดหนึ่ง มักมีระบาดเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวเท่านั้น

รูปร่างลักษณะ มวนชนิดนี้เป็นแมลงขนาด 3-5 มิลลิเมตร ในวัยตัวแก่ ส่วนของหัวจะเห็นแต่เพียงหมวด 2 เส้น เพราะลักษณะของหัวจะจุ่มลง ปีกบางใสมีเส้นปีกไขว้ไปมาบนปีกคล้ายร่างแห จึงเรียกว่า “มวนร่าง” ลักษณะของปีกจะแผ่แบนขยายกว้างออกไปทางด้านข้างของลำตัว และเป็นเงาสะท้อนแสงตัวเล็กหรือตัวอ่อนจะไม่มีปีกแต่มีหนามข้างลำตัว แมลงพวกมวนนี้ตัวอ่อนของมันจะไม่เป็นหนอนอย่างพวกผีเสื้อ แต่มีลักษณะเช่นเดียวกับตัวแก่ที่มีขนาดเล็กและไม่มีปีกสมบูรณ์เท่านั้น

ลักษณะการทำลาย มวนตัวเมียจะวางไข่ฝังไว้ในเนื้อของใต้ใบเป็นกลุ่ม ๆ รวมกัน เมื่อออกจากไข่ก็จะดูดกินอาหารที่เป็นน้ำเลี้ยงจากใบกล้วยทำให้ใบเหี่ยว ตัวแก่ก็จะดูดกินน้ำเลี้ยงเช่นกัน จนจะสิ้นอายุ อาการของใบกล้วยที่มีมวนพวกนี้อยู่อาศัยจะไม่มีสีเขียวสด คือค่อย ๆ เหี่ยวและซีดลงจนในที่สุดก็จะแห้งเหี่ยวเป็นแห่ง ๆ เห็นได้ชัด ถ้าตรวจดูด้านใต้ใบของกล้วยจะเห็นเป็นจุดดำ ๆ กระจายอยู่ทั่วไป

การป้องกันกำจัด

1. หากพบใบกล้วยที่มีมวนเหล่านี้อาศัยดูดกินน้ำเลี้ยงอยู่ก็เก็บไปเผาไฟทำลายเสีย
2. หมั่นตรวจดูแปลงกล้วยให้สะอาดอยู่เสมอ พร้อมทั้งกำจัดพืชอาศัยอื่น ๆ เช่น พุทธรักษา จิง ข่า เป็นต้น
3. หากพบมีการระบาดมาก อาจฉีดพ่นด้วยยากำจัดแมลงในกลุ่มของโอเมโทเอต (Omethoate) ที่มีชื่อการค้า เช่น โพลีเมท-800, โพลีเมท-500 ตามอัตราส่วนที่กำหนด เป็นต้น

หนอนร่านใบกล้วย

หนอนชนิดนี้มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Thosearara Swinh* เป็นหนอนที่มีพิษอยู่บริเวณลำตัวและขน ถ้าไปถูกเข้าจะปวดแสบและคันทันที มักมีระบาคเป็นครั้งคราวหรือบางฤดูเท่านั้น

รูปร่างลักษณะ เป็นหนอนผีเสื้อกลางคืนชนิดหนึ่ง จะวางไข่รวมกันบนใบกล้วย ไข่มีรูปร่างแบน ๆ วางซ้อนกัน หนอนเมื่อฟักออกจากไข่แล้วจะอยู่รวมกันเป็นหมู่ ลักษณะค่อนข้างแบน สีเขียว ตัวกว้างสั้น ผิวมีขนเป็นหนาม มีน้ำพิษ เมื่อมีขนาดโตขึ้นจะแยกกันต่างตัวต่างไปหากินและอยู่ตามลำพังโดดเดี่ยว แล้วจะเข้าดักด้มีรูปร่างกลมสีน้ำตาลหรือสีใบกล้วยแห้ง โตประมาณ 1 เซนติเมตร เมื่อเป็นผีเสื้อขนาดวัดจากมุมปีกบนทั้งสองข้างกางได้ประมาณ 3 เซนติเมตร ลำตัวยาวประมาณ 1.5 เซนติเมตร ปีกและตัวสีเดียวกัน คือสีเทาปนน้ำตาลอ่อน มีขนเป็นเกล็ดหนา ออกหากินในเวลากลางคืน

ลักษณะการทำลาย หลังจากที่ฟักออกจากไข่จะกัดกินใบกล้วยที่อยู่บริเวณใกล้ ๆ โดยปกติจะกัดกินใบขณะที่กำลังจะกลายจากสีทองอ่อนเป็นสีเขียวแก่ คือมีสีเขียวจัดขึ้น นอกจากกัดกินใบกล้วยแล้ว ในบางครั้งยังพบว่ามันกัดกินใบมะพร้าวได้อีกด้วย

การป้องกันกำจัด เป็นหนอนที่ไม่ค่อยจะระบาดทำความเสียหายให้แก่กล้วยมากนัก การพ่นยาฆ่าหนอนผีเสื้อชนิดอื่น ๆ ก็จะกำจัดหนอนชนิดนี้ไปได้พร้อม ๆ กัน (ศวชาติ, 2510)

อุปกรณ์และวิธีการ

วัสดุอุปกรณ์

1. กล้องถ่ายรูปพร้อมฟิล์ม
2. ค่าเดินทาง
3. อุปกรณ์เครื่องเขียน

วิธีการ

1. สํารวจพันธุ์กล้วยชนิดต่าง ๆ ทั้งกล้วยดอกกล้วยประดับ และกล้วยกินได้ในสถานที่ต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพฯ
2. ทำการศึกษารูปร่างลักษณะ ถิ่นกำเนิด การดูแลรักษา การขยายพันธุ์
3. ทำการศึกษาค้นคว้าเพื่อจัดจำแนกประเภท พันธุ์กล้วยที่รวบรวมได้

สถานที่ศึกษาและเก็บข้อมูล

สวนสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ สวนหลวง ร.9. คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. ตลาดนัดจตุจักร. หอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขน.

ระยะเวลา

กรกฎาคม 2542 ถึง กันยายน 2542

ผลการศึกษา

กล้วยหอมเขียว

มีอีโนม AAA กลุ่มย่อย Cavendish พันธุ์ที่ปลูกกันมากในแถบภาคใต้ได้แก่ Lacatan มีลำต้นใหญ่แข็งแรงขึ้นเป็นกอ สูงประมาณ 2.5-3.5 เมตร กาบลำต้นด้านนอกมีประสีดำนอกกว่ากล้วยหอมทองเครือหนึ่งจะมี 9-10 หวี หวีละ 12-16 ผล ผลมีสีเขียว เมื่อสุกปลายผลทุ่เนื้อสีเหลืองอ่อนกลิ่นหอม รสหวาน มีชื่อพ้องว่า กล้วยคร้าวเขียว เขียวคอหัก

ภาพที่ 1 แสดงลักษณะของเครือกล้วยหอมเขียว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยนาถ

มีอินม AAA มีลำต้นสูงประมาณ 2.5-3.5 เมตร กาบลำต้นด้านนอกสีเขียวปนชมพู-แดง มีประจำข้าง ด้านในสีชมพูอมแดง ก้านใบมีช่องกว้างสีชมพูแดง มีปีก ก้านช่อดอกมีขน เครือหนึ่งมี 2-3 หวี หวีละ 6-9 ผล ผลใหญ่สีเขียวอมม่วง เมื่อสุกเปลี่ยนเป็นสีแดงอมม่วงสดใสก้านผลสั้น เนื้อสีเหลือง กลิ่นหอมเย็น รสหวาน กล้วยชนิดนี้กลายพันธุ์ง่าย โดยผลจะเปลี่ยนเป็นสีเหลือง เช่น กล้วยทั่วไปมีชื่อฟุ้งว่ากล้วยกุ้ง แดง

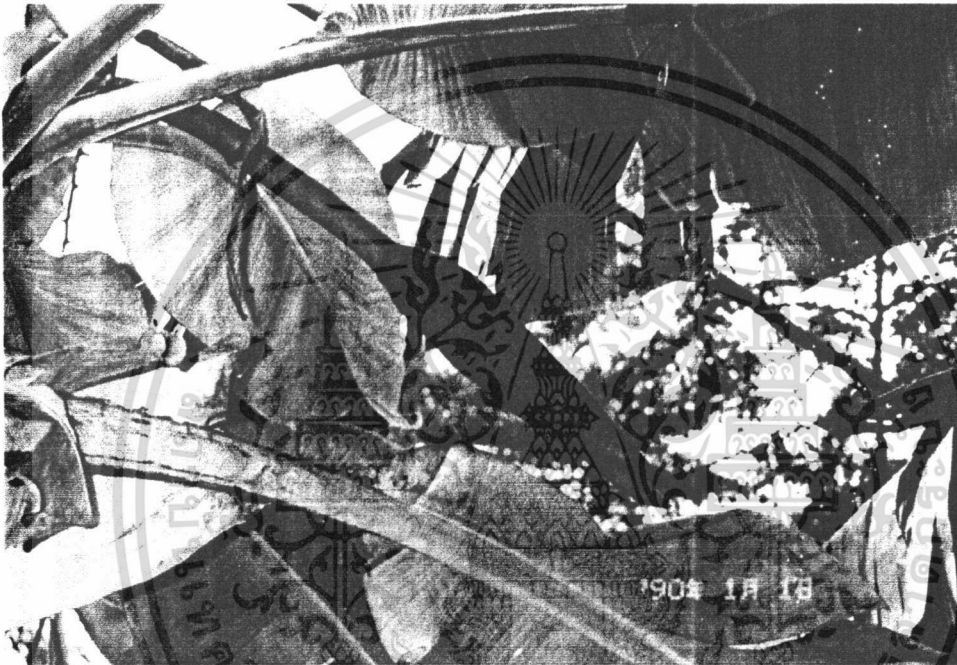

ภาพที่ 2 แสดงลักษณะของต้นกล้วยนาถ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยครั้ง

มีอินม AAA มีลักษณะคล้ายกล้วยนากมาก ต่างกันที่ลำต้นไม่แดงเท่า เครือหนึ่งมี 5-6 หวี ผลมีมากกว่าแต่ขนาดเล็กกว่า ผลสีแดงอมม่วงเข้มจนดูสีคล้ำไม่สดใสกลายพันธุ์ได้ง่ายเช่นเดียวกับกล้วยนาก มีชื่อพ้องว่า กล้วยกุ้ง น้ำครั้ง

ภาพที่ 3 แสดงลักษณะของปลีกล้วยครั้ง

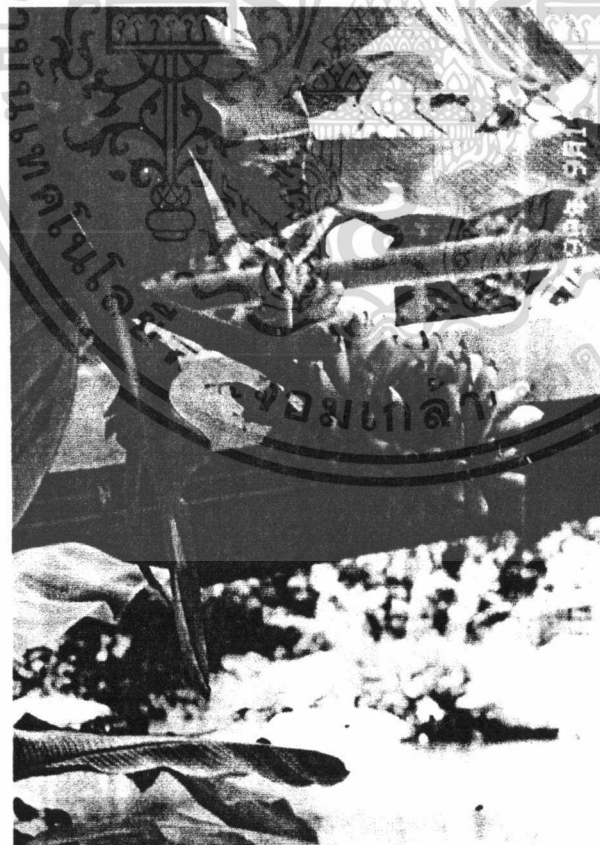
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยกล้วย

มีอีโนม AAB กลุ่มย่อย Plantain กล้วยกล้วยปลูกกันไม่แพร่หลาย มีบ้างทางจังหวัด นนทบุรี และแถบสวนบางกอกน้อย กรุงเทพฯ ไม่ค่อยมีการแตกหน่อผล ไม่ค่อยนิยมกินสดถ้าทำให้สุก เช่น ต้ม เชื่อม หรือเผา เนื้อจะเหนียว มีลำต้นสูงประมาณ 3.5-4 เมตร กาบลำต้นด้านนอกสีชมพูแดงมีประจำค่อนข้างมาก ด้านในสีเขียวอ่อนมีเส้นสีชมพู ก้านใบมีใบประจำเล็กน้อย มีร่องค่อนข้างแคบ มีปีกสีชมพูอ่อนเส้นกลางใบสีเขียวอ่อน ช่อดอกประกอบด้วยดอกตัวเมีย ซึ่งดอกตัวผู้เป็นหมัน ไม่มีดอกตัวผู้หรือดอกกระเทยเมื่อดอกเป็นผลจึงไม่มีปลีเหลืออยู่ ก้านช่อดอกไม่มีขน ช่อดอกย่อยมี 2-3 ช่อ ช่อหนึ่งมีดอกย่อยเล็ก ๆ 6-7 ดอก เครือหนึ่ง ๆ มีดอกตัวเมียพัฒนาไปเป็นผลจะมี 12-13 ผล ผลจะยาวประมาณ 20 ซม. เส้นผ่าศูนย์กลาง 4.5 ซม. เรียงไม่เป็นระเบียบเหมือนกล้วยอื่น ๆ ก้านผลสั้นโค้งงอเช่นเดียวกับกล้วยหอมทอง มีเหลี่ยมเปลือกค่อนข้างหนา เมื่อสุกมีสีเหลืองเช่นเดียวกับกล้วยน้ำว้า เนื้อสีส้มรสหวานไม่มีเมล็ดเพราะไม่มีการผสมพันธุ์มีชื่อพ้องว่ากล้วยหอมทอง

ภาพที่ 4 แสดงลักษณะของต้นกล้วยกล้วย

ภาพที่ 5 แสดงลักษณะของเครือกล้วยกล้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยหักมุก

มีอีโนม ABB กลุ่มย่อย Bluggoe กล้วยหักมุกมีลำต้นสูง 2.5-3.5 เมตร ลำต้นแข็งแรง กาบลำต้นด้านนอกมีประดำบ้างเล็กน้อย มีนวลมาก ด้านในสีเขียวอ่อน ก้านใบมีร่องค่อนข้างแคบและมีปีกเส้นกลางใบสีเขียวมีนวลทางด้านล่าง ก้านช่อดอกไม่มีขน ใบประดับรูปไข่ค่อนข้างป้อมม้วนงอขึ้น ปลายป้าน ด้านบนมีนวลหนา ด้านล่างสีแดงเข้ม เครือหนึ่งมีประมาณ 7 หวี หวีละ 10-16 ผล ผลขนาดใหญ่กว้าง 4.5 ซม. ยาว 11-12 ซม. ก้านผลยาวลักษณะคล้ายกล้วย น้ำว้าแต่ปลายผลลีบลงมากกว่าและเห็นเหลี่ยมชัดเจน เปลือกหนาเมื่อสุกมีสีเหลืองอมน้ำตาล มีนวลมาก เนื้อสีส้มหายาบ กล้วยหักมุกมี 2 ชนิด คือ หักมุกมีนวล และหักมุกเขียว (ไม่มีนวล) ชนิดมีนวลกลายมาจากหักมุกเขียว แต่มีลักษณะที่คิดว่าจึงถูกคัดเลือกไว้เป็นพันธุ์ปลูก ส่วนหักมุกเขียวผิวเปลือกมีสีดำประปราย เนื้อไม่ค่อยแน่นบางครั้งพบการกลายในเครือเดียวกันทั้ง 2 ชนิด

ภาพที่ 6 แสดงลักษณะของเครือกล้วยหักมุก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยดิบ

มีอินม ABB ลำต้นสูงไม่เกิน 3.5 เมตร กาบลำต้นด้านนอกสีเขียวอ่อน มีประจำเล็กน้อย ก้านใบมีร่องค่อนข้างแคบ เส้นกลางใบสีเขียวก้านช่อดอกไม่มีขน เครือหนึ่งมี 6-7 หวี หวีละ 16-18 ผล ผลมีขนาดเล็ก ก้านผลสั้น รูปร่างเป็นเหลี่ยมเห็นชัดเจนมีก้านเกสรตัวเมียติดอยู่ การเรียงตัวของผลไม้เป็นระเบียบ โดยผลที่อยู่แถวบนและแถวล่างจะแยกย้ายออกจากกัน ผลสุกมีรสหวานหอม ไม่นิยมปลูกกันเนื่องจากการตกเครือช้ามากกว่า 1 ปี มีชื่อพ้องว่า กล้วยดิบคำ (ผลสุกมีสีเหลืองเช่นเดียวกับกล้วยน้ำว้า กล้วยกรบูร)

ภาพที่ 7 แสดงลักษณะของเครือกล้วยดิบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยนมหมี่

มีอีโนม ABB ลำต้นแข็งแรง สูง 3.5-4.5 เมตร เส้นผ่าศูนย์กลางลำต้นมากกว่า 30 ซม. กาบลำต้นด้านนอกสีเขียวเข้ม มีประจำบ้างเล็กน้อย มีนวลมาก ด้านในสีเขียวอ่อน ก้านใบมีร่องค่อนข้างแคบ เส้นกลางใบสีเขียว มีนวลทางด้านล่าง ก้านช่อดอกไม่มีขน เครือหนึ่งมีประมาณ 12-14 หวี หวีละ 10-15 ผล ผลมีขนาดใหญ่ กว้าง 5-6 ซม. ยาว 12-15 ซม. ลักษณะคล้ายกล้วยน้ำว้า เห็นเหลี่ยมชัดเจน การเรียงตัวของผลเป็นระเบียบ ก้านผลยาวเมื่อคิบผิวสีเขียวสด เมื่อสุกมีสีเหลืองทองตัดกับสีของผลที่ยังไม่สุกเห็นได้ชัดเจนเนื้อผลคล้ายกล้วยน้ำว้า แต่นุ่มกว่ารสชาติไม่ดี นิยมทำเป็นกล้วยฉาบ เมื่อยังคิบเช่นเดียวกับกล้วยหักมุก อายุการตกผลมากกว่า 18 เดือน ทนน้ำท่วมและหน่ออกมีชื่อพ้องว่า กล้วยพม่าแหกคุก (อ่างทอง)

ภาพที่ 8 แสดงลักษณะของเครือกล้วยนมหมี่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยน้ำว้ากาบขาว

มีลำต้นสูงประมาณ 2.5-3.5 เมตร กาบลำต้นด้านนอกมีสีเขียวอ่อน โคนแคบมีสีน้ำตาลปนแดง มีประดำเล็กน้อยด้านในสีเขียวอ่อน ก้านใบมีร่องค่อนข้างแคบ เส้นกลางใบมีสีเขียวทึบ ใบมีนวลมาก เครือหนึ่งมี 7-12 หวี ผลดิบมีสีเขียวนวลมีเหลี่ยมเห็นชัด เปลือกค่อนข้างหนา เมื่อผลสุกเหลี่ยมจะลบและผลมีสีเหลืองกระด้าง เนื้อสีขาวเหนียวได้กลางมีสีเหลือง รสหวาน มีชื่อพ้องว่า กล้วยอ่อง มะลืออ่อง

ภาพที่ 9 แสดงลักษณะของเครือกล้วยน้ำว้ากาบขาว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยน้ำว้าเตี้ย

มีลำต้นสูงไม่เกิน 2 เมตร เส้นผ่าศูนย์กลางลำต้นมากกว่า 25 ซม. กลายพันธุ์มาจากกล้วยน้ำว้ากาบขาว เครือหนึ่งมี 5-7 หวี ลักษณะโดยทั่วไปเหมือนกัน ยกเว้นใบมีขนาดใหญ่ค่อนข้างเปราะ และผลมีขนาดสั้นป้อมกว่า สถาบันเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อเพื่อเกษตรกรรม กรมส่งเสริมการเกษตร ได้ขยายพันธุ์โดยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อและตั้งชื่อกล้วยน้ำว้าส่งเสริม 36

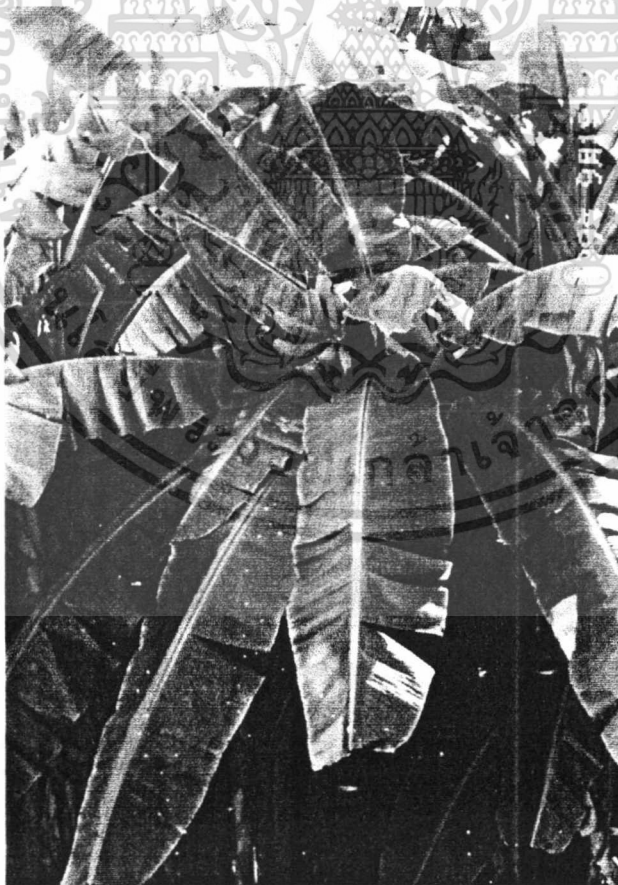

ภาพที่ 10 แสดงลักษณะของเครือกล้วยน้ำว้าเตี้ยเมื่อออกปลีใหม่ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยเทพธ

มีอินม ABBB เป็นหนึ่งในพันธุ์กล้วยที่มีจำหน่ายโครโมโซม 4 ชุด เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และมีถิ่นกำเนิดอยู่ในประเทศไทย เป็นกล้วยที่มีลำต้นสูงใบใหญ่คล้ายกล้วยหักมุก กาบลำต้นสีเขียว มีประดำบริเวณโคนใบ และก้านใบมีร่องแคบใบสีเขียวเป็นมันท้องใบมีนวล ผลขนาดใหญ่เป็นเหลี่ยม มีนวลดูเป็นสีเทาและมีแนวโน้มที่จะไม่มีดอกตัวผู้ หรือปลีหลุดหายไปหลังจากติดผลแล้ว ถ้าเครือนั้นมีดอกตัวผู้ผลก็จะมีการพัฒนาต่อไปเช่นเดียวกับกล้วยอื่น ๆ และต้องตัดปลีทิ้ง ดังนั้น กล้วยเทพธจึงพบว่ามีจำนวนหวี 2-3 หวี แล้วปลีหลุดหายไป หรือมีจำนวนหวี 5-7 หวี และต้องตัดปลีทิ้งทั้งนี้สุดแล้วแต่ว่าดอกตัวผู้จะมีการพัฒนาต่อไปหรือไม่ ผลกล้วยมีก้านผลค่อนข้างยาว ช่อดอกสำหรับชนิดปลีหายจะขึ้นเล็กน้อยและค่อนข้างสั้น ส่วนชนิดมีปลี ช่อดอกจะโค้งลงเช่นเดียวกับกล้วยหักมุก ผลเมื่อสุกมีสีเหลืองปนเนื้อไม่ค่อยแน่น รสหวานเย็นหอมเล็กน้อย ถ้าทำให้สุกด้วยความร้อนจะมีรสหวาน มีชื่อพ้องว่า กล้วยทิพรธ ปลีหาย ลิ่นปลี สังกิโว ตีนเต่า พาโล

ภาพที่ 11 แสดงลักษณะของเครือกล้วยเทพธ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยตานี

มีอินม BB ลำต้นสูง 3.5-4 เมตร เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 20 ซม. สีเขียวไม่มีปื้นดำ กาบลำต้นด้านในสีเขียว ก้านใบสีเขียว เส้นกลางใบสีเขียว ไม่มีร่อง ใบสีเขียวเป็นมัน มีความเหนียวมากกว่ากล้วยพันธุ์อื่น ๆ ก้านช่อดอกสีเขียวไม่มีขน ใบประดับรูปร่างค่อนข้างป้อม มีความกว้างมาก ปลายมนด้านบนสีแดงอมม่วง มีนวล ด้านล่างสีแดงเข้มสดใน เมื่อใบประดับกางขึ้นจะตั้งฉากกับช่อดอกและไม่มีวงจอบใบประดับแต่ละใบซ้อนกันลึก เครือหนึ่งมีประมาณ 8 หัว หัวละ 10-14 ผล ผลป้อมขนาดใหญ่มีเหลี่ยมชัดเจนลักษณะคล้ายกล้วยหักมุกแต่ปลายทุ่ ก้านผลยาว ผลสุกสีเหลืองรสหวานมีเมล็ดจำนวนมาก เมล็ดใหญ่สีดำ มีชื่อพ้องว่า กล้วยงู พองลา ป่า

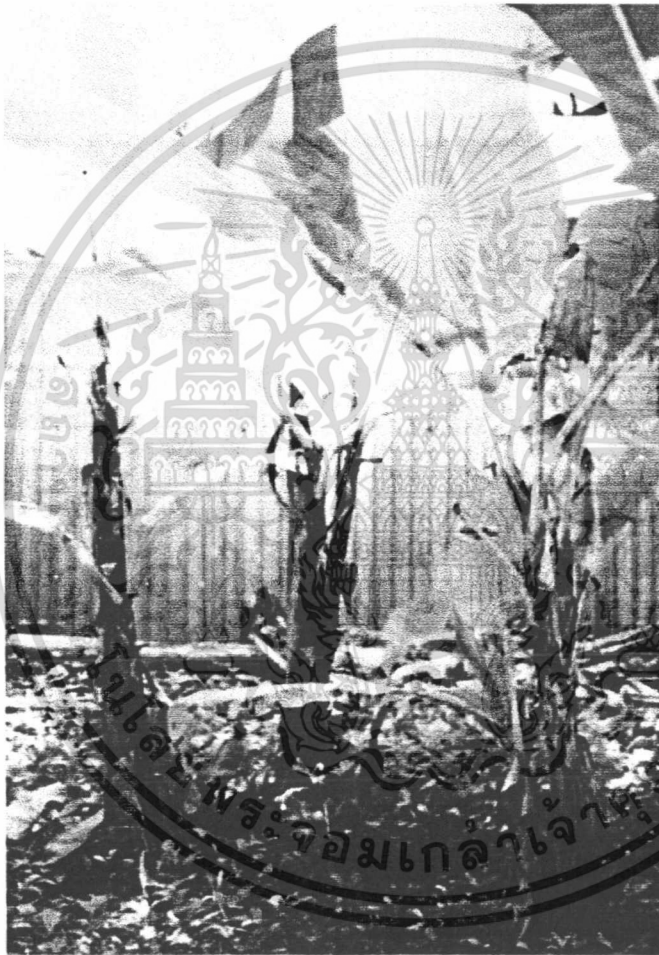

ภาพที่ 12 แสดงลักษณะของเครือกล้วยตานี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยไข่แท้

มีอินม AA กล้วยไข่เป็นกล้วยในสายพันธุ์ *acuminata* cultivars ที่มี chromosome 2 ชุด มีลักษณะกาบใบเป็นสีน้ำตาลหรือสีช็อคโกแลต สีขาวใบเหลืองไม่มีนวล เกรือมีขนาดเล็ก ผิวเปลือกบางผลเล็กต้นป้อม เนื้อมีสีเหลือง รสหวาน เจริญเติบโตได้ดีในร่ม สามารถทนทานต่อโรคตายพรายได้ดี มีชื่อพ้องว่า กล้วยกำแพงเพชร ไข่พัทลุง ไข่แท้ เจ็บบอง

ภาพที่ 13 แสดงลักษณะของต้นกล้วยไข่แท้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยไข่พระตะบอง

มีอีโนม AAA กล้วยไข่พระตะบองลำต้นจะมีจุดประสีดำกระจาย ผลค่อนข้างขาว เนื้อกล้วยเมื่อสุกจะมีสีส้ม รสหวานอมเปรี้ยวเล็กน้อย มีชื่อพ้องว่า กล้วยไข่บอง ไข่ศรีนวล ไข่โนนสูง กล้วยไข่พระตะบอง ชอบดินดำปนทราย ดินร่วน ระบายน้ำได้ดี และมีน้ำอุดมสมบูรณ์ไม่ชอบแล้ง

ภาพที่ 14 แสดงลักษณะของเครือกล้วยไข่พระตะบอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยหอมทอง

มีอินม AAA กลุ่มย่อย Gros Michel มีลำต้นสูงใหญ่แข็งแรง เครือใหญ่ ผลใหญ่ ลำต้นสูงประมาณ 2.5-3.5 เมตร กาบลำต้นด้านนอกมีประจำเล็กน้อย ด้านในสีเขียวอ่อนและมีเส้นสีชมพู ก้านใบมีร่องค่อนข้างกว้างและมีปีก ก้านช่อดอกมีขนใบประดับรูปไข่ค่อนข้างขาว ปลายแหลม เครือหนึ่งมี 4-6 หวี หวีละ 12-16 ผล ผลใหญ่ปลายผลมีจุดเห็นชัด เปลือกบางเมื่อสุกเปลี่ยนเป็นสีเหลืองทอง แต่ที่ปลายจุกจะเปลี่ยนสีภายหลัง เนื้อสีส้มอ่อน กลิ่นหอมรสหวาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 15 แสดงลักษณะของปลีกกล้วยหอมทอง

ภาพที่ 16 แสดงลักษณะของเครือกล้วยหอมทอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยหอมแกรนด์เนน

มีอินม AAA กลุ่มย่อย Semi – dwarf cavendish เป็นกล้วยหอมที่มีความสูงระหว่าง Giant cavendish และ Dwarf cavendish กล้วยสายพันธุ์นี้กำลังมีความสำคัญทางเศรษฐกิจมากขึ้นทุกที ทั้งนี้เพราะมีลำต้นเตี้ย จึงเหมาะกับการทำการเกษตรกรรมเพราะไม่เตี้ยมากเช่นหอมค่อม ลำต้นสูงประมาณ 2 เมตร ลำต้นค่อนข้างใหญ่ มีประสีดำหน้าที่กาบด้านนอก ใบมีขนาดกว้างหนา ก้านใบสีเขียว ก้านช่อดอกมีวน เครือหนึ่งมี 9-10 หวี หวีละ 12-16 ผล ผลแก่ถ้าบ่มให้ห้องอุณหภูมิต่ำกว่า 25 องศาเซลเซียส ผิวจะมีสีเหลืองทอง เนื้อสีเหลืองค่อนข้างเหนียว รสหวานหอม ข้อดีของกล้วยชนิดนี้คือ ให้ผลผลิตเร็วเมื่อเทียบกับพันธุ์อื่น ๆ

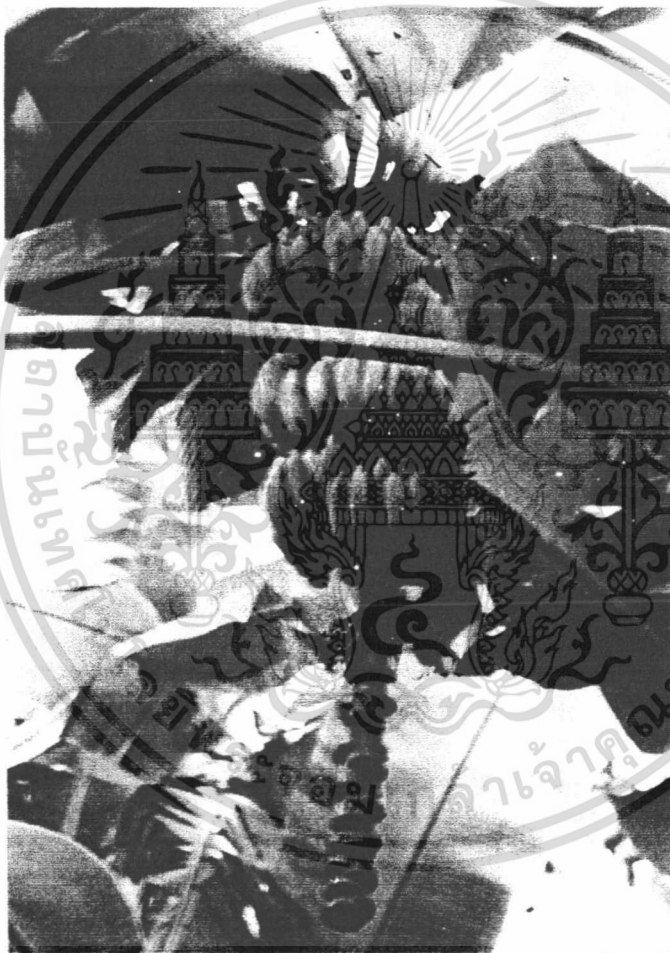

ภาพที่ 17 แสดงลักษณะของต้นกล้วยหอมแกรนด์เนน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยน้ำว้าแดง

มีอีโนม ABB มีลำต้นสูงใหญ่แข็งแรงระหว่าง 3.5-4.5 เมตร กาบลำต้นมีสีเขียวจัดมีประค่อนข้างมาก ด้านในสีเขียวอ่อนใบมีขนาดใหญ่ท้องใบมีนวลมาก ทนความแห้งแล้งและหนาว เจาะลำต้นได้ดี เครื่องหนึ่งมี 12-16 หวี หวีละ 12-16 ผล ผลมีขนาดใหญ่ เมื่อดิบมีสีเขียวจนจับเห็นได้ชัดเจน เมื่อผลสุกผิวมีสีเหลืองคล้ำเนื้อในมีสีขาว ใ้กลางมีสีเหลือง รสหวาน เมื่อทำกล้วยเชื่อมยาวจะทำให้สีไม่สวย บางครั้งมีรสฝาดและมีเมล็ด

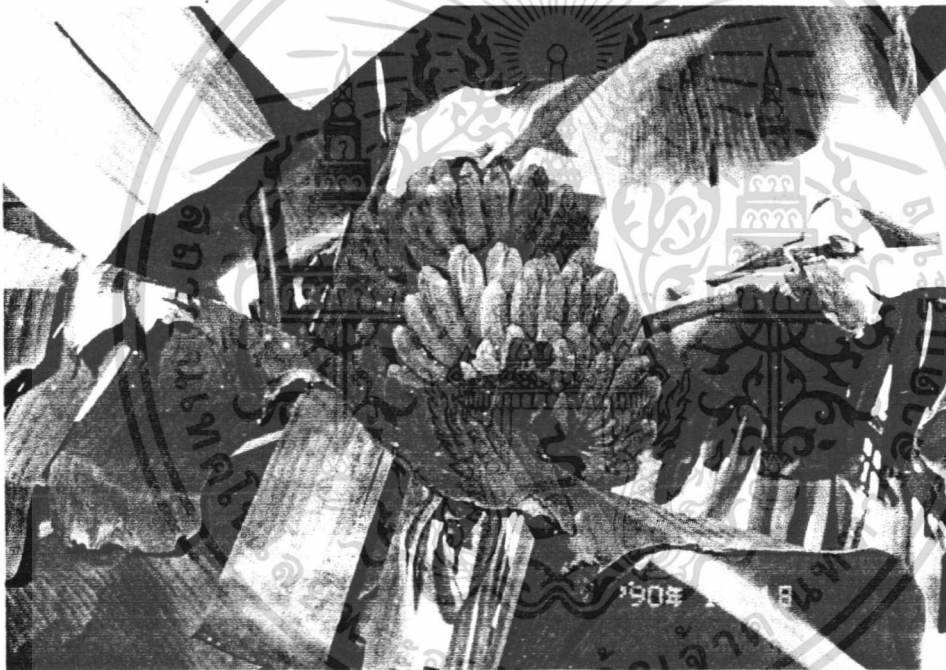

ภาพที่ 18 แสดงลักษณะของเครื่องกล้วยน้ำว้าแดง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยน้ำว้ากาบเขียว

มีอีโนม ABB ลำต้นสูงระหว่าง 2.5-3.5 เมตร กาบลำต้นด้านนอกสีเขียวมะกอกโคนกาบมีสีน้ำตาลปนแดงมีประจำบริเวณโคนกาบใบ และกาบใบมีร่องค่อนข้างแคบเส้นกลางใบมีสีเขียว เครื่องหนึ่งมี 7-12 หวี หวีละ 11-13 ผล ผลดิบมีสีเขียวสดไม่มีนวลเปลือกค่อนข้างหนา เมื่อสุกเหลืองจะลนไม่หดร และผิวสีเหลืองอมเขียว ที่สันของเหลี่ยมผลจะยังมีสีเขียวจาง ๆ อยู่ เนื้อในมีสีขาวเหนียว ใ้กรางสีเหลืองรสหวานเจือเปรี้ยวเล็กน้อย ไม่นิยมกินผลสด แต่ใช้ทำเป็นขนมกล้วยทอดดี เพราะไม่เปลืองน้ำมันที่ใช้ทอด และเป็นพันธุ์ที่ทนทานต่อน้ำท่วมขังได้ดีกว่ากล้วยพันธุ์อื่น ๆ

ภาพที่ 19 แสดงลักษณะของเครื่องกล้วยน้ำว้ากาบเขียว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

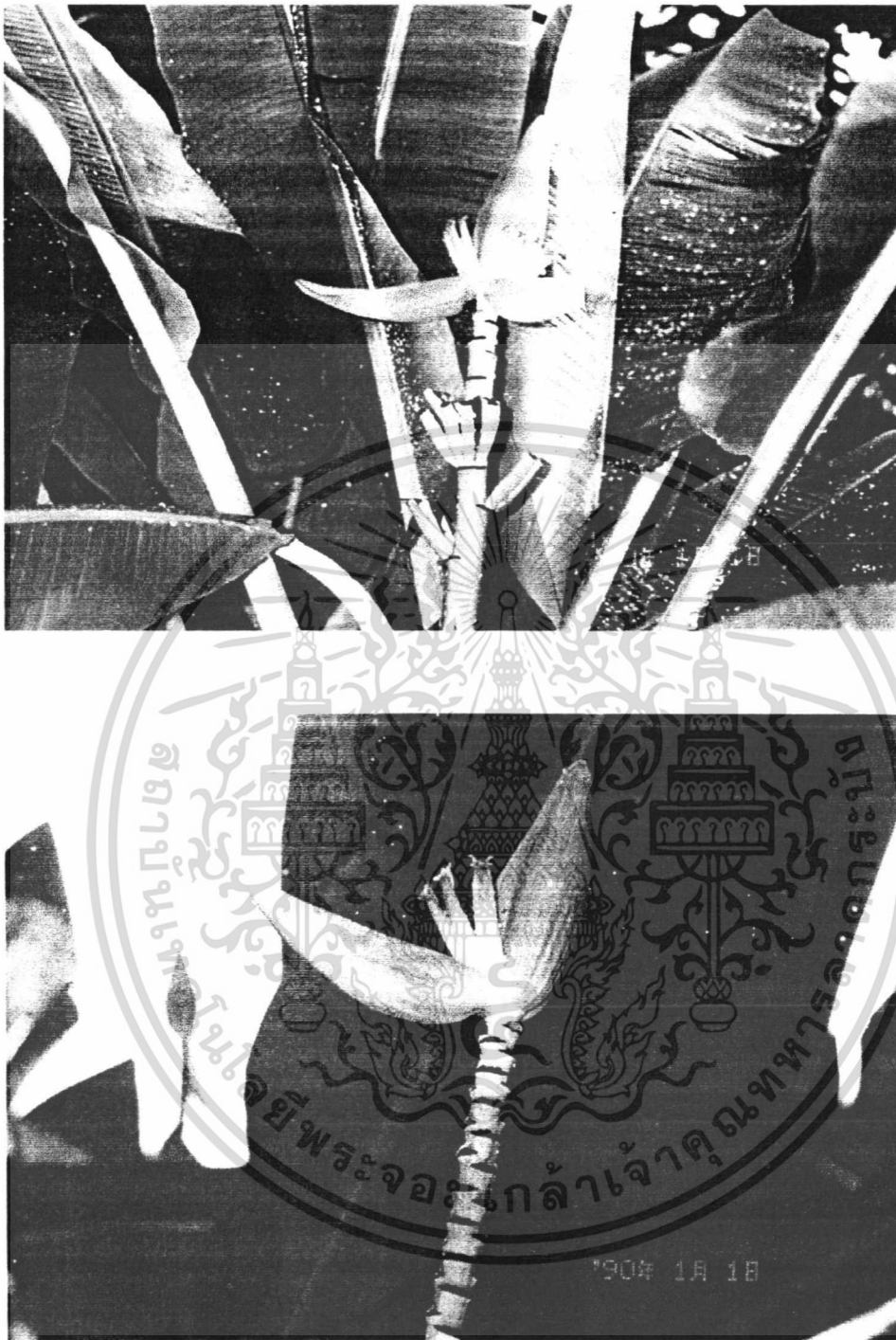
กล้วยบัวสีชมพู

(*M. arnata* Roxb.)

อยู่ใน Section *Rhodochlamys* มีลำต้นเทียมสูงไม่เกิน 2 เมตร ลำต้นจะมีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 2 นิ้ว แต่ถ้าหากเจ้าของหมั่นแยกหน่อไม่ให้แน่นจนเกินไป ลำต้นก็จะใหญ่กว่า 2 นิ้ว ความสูงของลำต้น 1.5 เมตร แต่ก็มีเกษตรกรบางรายปลูกแล้วให้ปุ๋ยดี ต้นสูงกว่า 2 เมตร ใบตั้งขึ้นสีเขียว ก้านใบสีเขียว ช่อดอกชี้ตั้งขึ้น ก้านช่อไม่มีขน ใบประดับสีชมพูอมม่วง ลักษณะกลีบคล้ายดอกบัว ผลสีเขียวแตกหน่อชิดต้นแม่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 20, 21 แสดงลักษณะของปลีกล้วยบัวสีชมพู

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยบัวสี่สั้ม

(*M. laterita* Roxb.)

อยู่ใน Section *Rhodochlamys* มีลำต้นเทียมสูงประมาณ 1.5 เมตร ใบขนานกับพื้นดิน เติงวมัน ช่อดอกชี้ตั้งขึ้น ใบประดับสี่สั้มอมชมพู ลักษณะกลีบคล้ายดอกบัว แดกหน่อกระจัด กระจาย อาจแดกหน่อได้ไกลกว่า 1 เมตร พบมากทางภาคเหนือ

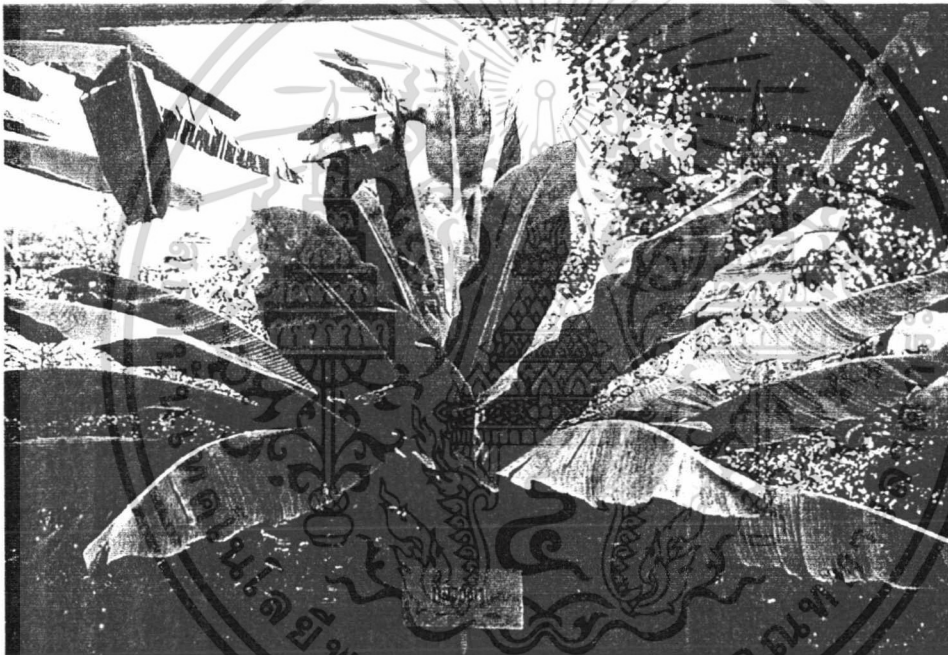
ภาพที่ 22 แสดงลักษณะของต้นกล้วยบัวสี่สั้ม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยผา

(E. Superbum)

อยู่ใน Genus Ersete มีลำต้นเทียมเตี้ยประมาณ 50 เซนติเมตร กาบใบมีนวลหนาและเรียงตัวหลวม ๆ ลำต้นเทียมขยายใหญ่ ก้านใบสั้นเขียว ช่อดอกใหญ่ชูตั้งขึ้นและโน้มลงขนานกับพื้น ใบประดับและดอกอยู่สลับกัน ใบประดับใหญ่สีแดงอมม่วง ผลใหญ่เรียงกันไม่เป็นระเบียบ รูปป้อมปลายแหลมมีเมล็ดมาก เส้นผ่าศูนย์กลางเมล็ด 5-6 มิลลิเมตร พบมากในภาคเหนือและอีสาน

ภาพที่ 23 แสดงลักษณะของต้นกล้วยผา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยนวล

(*E. glauca* Roxb.)

อยู่ใน Genus Ensete มีชื่อพ้องว่า กล้วยฉนวน หรือกล้วยหัวโต มีลำต้นเทียมสูง 5-6 เมตร เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 54 เซนติเมตร โคนลำต้นใหญ่กว่าปลายลำต้นสีเขียวมีนวลหนา กาบใบสีเขียวและมีร่องเปิด ช่อดอกใหญ่โน้มลงเหมือนกล้วยน้ำว้า ใบประดับคล้ายกล้วยผา แต่มีสีเขียว เมล็ดใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เซนติเมตร พบขึ้นในภาคเหนือและอีสาน แต่มีปริมาณน้อยกว่ากล้วยผา

ภาพที่ 24 แสดงลักษณะของต้นกล้วยนวล

กล้วยร้อยหวี

(M. Chilocarpa Back)

มีอีโนม AAB มีถิ่นกำเนิดในอินโดนีเซีย นำมาปลูกทั่วไปเป็นไม้ประดับที่แปลกเพราะขนาดของเครือและผลยาวเกือบจรดดิน กล้วยร้อยหวีมีลำต้นสูง 2.5-3.5 เมตร กาบลำต้นด้านบนก็มีประจำเล็กน้อย ด้านในสีชมพูอมแดง และมีขนาดเล็กน้อย ก้านใบสีเขียว แผ่ออกทางด้านข้าง ร่องค่อนข้างเปิด ช่อดอกไม่มีขนเครือหนึ่ง ๆ มีหวีจำนวนมาก หวีหนึ่งมี 10-16 ผล ในแต่ละเครือมีผลเกินกว่า 1,000 ผล ผลเล็กป้อมปลายหู่ ก้านยาว เมื่อสุกเปลือกเป็นสีเหลืองเนื้อสีเหลืองรสหวาน เนื้อน้อย มีชื่อพ้องว่ากล้วยวงช้าง

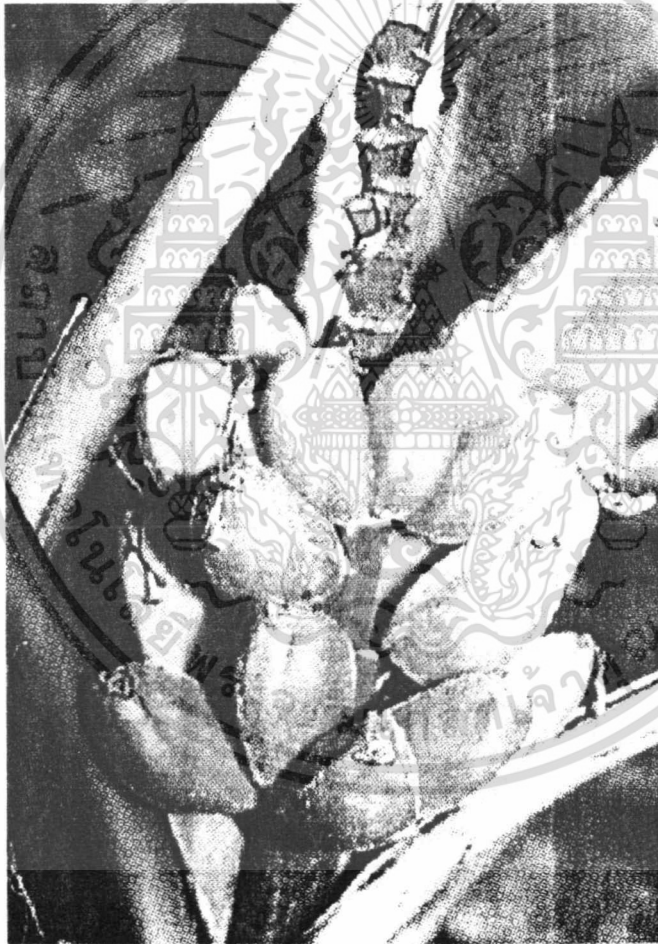

ภาพที่ 25 แสดงลักษณะของเครือกล้วยร้อยหวี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยสีแดง

เป็นกล้วยประดับ ลำต้นใกล้เคียงกับกล้วยบัวสีส้มและกล้วยบัวสีชมพู มีดอกสีแดงเมื่อ ดอกโรยเริ่มมีผล ผลจะมีสีเหมือนดอกคือมีสีแดงอมชมพู ตำแหน่งของการเกิดดอกและผลจะเกิด ที่ยอดและชี้ขึ้นฟ้า เหมาะมากสำหรับปลูกประดับและตัดประดับแจกัน การขยายพันธุ์ทำโดยการ แยกหน่อ และที่ทำได้ดีไม่น้อยคือการเพาะเมล็ด ยามผลสุกแก่เมล็ดร่วงลงดินก็จะเกิดต้นใหม่ขึ้นมา

ภาพที่ 26 แสดงลักษณะของเครือกล้วยแดง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยพัด

อยู่ใน Genus Ensete

กล้วยพัดมีลำต้นสูงเมื่อมีอายุมาก การเกิดของใบจะแผ่ออกสองข้าง ดูสวยสง่า ตรงส่วนยอดของต้นกล้วยมองดูคล้ายพัด จึงเรียกว่า กล้วยพัด

ก้านใบและใบกล้วยพัดยาว โคนก้านใบอุ้มน้ำได้ดี ดอกกล้วยพัดมีสีขาว จะห่อหุ้มด้วยกลีบประดับลักษณะเป็นกาบคล้ายเรือ ผลมีสีแดง ห่อหุ้มด้วยเปลือกแข็ง นิยชมอบแสงแดดจ้า ขึ้นได้ดีในที่ค่อนข้างชื้น ที่ลมแรงมาก ๆ อาจไม่เหมาะที่จะปลูกกล้วยพัดนักเพราะลมแรงอาจทำให้ก้านใบหัก กล้วยพัดจะขยายพันธุ์โดยวิธีการแยกหน่อ หน่อกล้วยพัดแตกไม่มากนัก

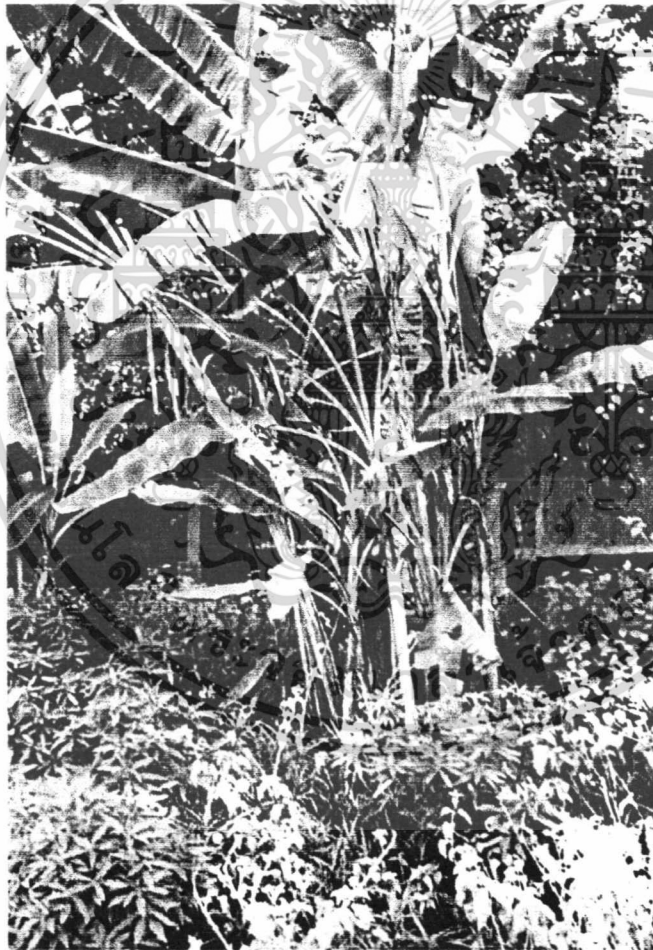
ภาพที่ 27 แสดงลักษณะของต้นกล้วยพัด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยเสื่อพราน

Musa gracillis Horlitt กล้วยใบลาย กล้วยเลือด กล้วยเสื่อพราน

เป็นกล้วยป่า มีลำต้นเทียมสูง 0.5-2 เมตร เส้นผ่านศูนย์กลาง 8 เซนติเมตร กาบใบมีปื้นสีม่วง ใบกว้าง 25-35 เซนติเมตร ยาว 90-150 เซนติเมตร สีเขียวและมีนวล ก้านใบยาว 30-70 เซนติเมตร ช่อดอกตั้งยาว 60 เซนติเมตร หรือมากกว่า ก้านดอกมีขนสั้นปกคลุมหนาแน่น ดอกตัวเมียสีขาวหม่น ปลายสีเขียว เรียงชิดกัน 3-8 แถว แถวละ 2-4 ดอก ใบประดับกว้าง 4.5 เซนติเมตร สีม่วง ปลายสีเขียว อาจหลุดร่วงไปก่อน ดอกตัวผู้สีเหลืองยาว 4 เซนติเมตร ผลตรงสีเขียว มีนวลและทางสีม่วงตามยาว พบทางภาคใต้ของประเทศไทย

ภาพที่ 28 แสดงลักษณะของต้นกล้วยเสื่อพราน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สรุปผลและวิจารณ์ผล

จากการศึกษาและรวบรวมพันธุ์กล้วย 25 สายพันธุ์ ทั้งกล้วยปลุก (กล้วยกินได้) และกล้วยประดับ กล้วยจะมีลักษณะต่าง ๆ เช่น ลำต้น ทรงผล สี ใบ ที่แตกต่างกันไปตามสายพันธุ์ กล้วยบางพันธุ์เมื่อนำไปปลุกอีกทีหนึ่งเป็นแหล่งใหญ่อาจจะมีการเจริญเติบโตดีกว่าเดิม หรือแย่งลงกว่าเดิม เพราะสภาพแวดล้อมอาจจะไม่เหมาะสม

การศึกษาเรื่องพันธุ์ของกล้วยมีความยุ่งยากพอสมควร สาเหตุของความยุ่งยากมีหลายประการคือ ลักษณะต่าง ๆ ที่แตกต่างกันหลากหลาย ชื่อที่ใช้เรียกกล้วยแต่ละพันธุ์ในแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันไปบ้าง พันธุ์ของกล้วยที่ได้ศึกษามานี้ได้ยึดหลักของจำนวนโครโมโซมและความสัมพันธ์ของกล้วยที่มีต่อกล้วยป่าที่เป็นบรรพบุรุษ และชื่อที่ใช้ได้ใส่ชื่อพ่อไว้ด้วยแล้ว กล้วยบางพันธุ์อาจจะยังไม่ตกเครือมีแต่ต้นก็อาจจะไม่สามารถที่จะแยกพันธุ์ได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2529. การปลูกกล้วย. กรุงเทพฯ.
- เกศินี ระมิงค์วงศ์. 2528. ไม้ผลเมืองร้อน. สาขาพืชสวน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธรรมศักดิ์ ทองเกตุ. 3639. การปลูกกล้วย. กรมส่งเสริมการเกษตร. 23 น.
- นรินนาม. 2525. “กล้วยไข่ ตลาดดี มีราคา นำปลูก”, เกษตรวันนี้. 2525.
- บุเรศ บำรุงการ, หลวง. 2516. การทำไร่กล้วย. สมาคมพฤกษชาติแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ
แพรววิทยา. 151 หน้า
- เบญจมาศ ศิลาชัย. 2534. กล้วย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 290 น.
- รายงานประจำปี. 2535. สำนักเศรษฐกิจการเกษตร. 95 น.
- ศวชาติ วรทรัพย์. 2510. แมลงศัตรูกล้วยในประเทศไทย.
- สมศักดิ์ วรรณศิริ. 2532. สวนกล้วย. ศูนย์ผลิตตำราเพื่อชนบท. 64 น.
- สินสมุทร นุตตะรังค์. 2506. “การปลูกกล้วยไข่” ภาสิกร. 36 น.
- อัมพร สุวรรณเมฆ. 1970. สิ่งที่ต้องทราบในการใช้ยากำจัดวัชพืช พืชสวน.
- Purseglove, J.W. 1972. *Mujaceae. Tropical crops monocotyledons 2.* London : Longman
Group Ltd., 607 pp.
- Simmonds, N.W. 1966. *Bananas 2 nd. Edn.* Longman, London. 512 pp.
- Stover, R.H. and N.W. Simmonds 1987. *Bananas.* Longman, Singapore. 468 pp.